

Zbirka ljudskih iger.

Iz d o j a

„Slovenska krščansko = socijalna zveza“.

Drugi snopič:

(Drugi natisek.)

1. Vedeževalka. 2. Kmet - Herod.
Gluma v enem dejanju. Burka s petjem v dveh dejanjih

3.
Župan sardamski ali car in tesar.
Veseloigra v treh dejanjih.

4.
Jeza nad petelinom in kes.
Veseloigra za dekleta v dveh dejanjih.

Ljubljana, 1904.

Založila „Slovenska krščansko-socijalna zveza“.
Tisk Katoliške Tiskarne.

IN = 030000408

Vedeževalka.

Gluma v enem dejanju.

O s e b e:

Andrej,	}	kmetje.
Miha,		
Jože,		
Božidar,		slikar.
Sodček,		krčmar.
Jaka,		slikarjev pomagač.

Dejanje se vrši v vaški krčmi.

Prvi prizor.

(Jože in Miha sedita za mizo na desni ter kvartata. Na mizi leži nekaj drobiža. Krčmar sedi v ozadju pri mizi s posodo.)

Jože (vdari na mizo). Atut!

Miha Strela! Že zopet izgubil! Dêli, Jože!

Jože (meša kvarte). Hej, Sodček, še eno merico! (*Mihi*) No, kaj ti ne boš več pil?

Miha. Če človek s temi preklicanimi kvartami vse zgubi, potem se tudi kozarec posuši. Seveda, če bi —

Jože. Že razumem. Sodček, še Mihi prinesi! Danes hočem biti „nobel“. (*Igra.*) Atut, atut, atut! (*Meče po vrsti kvarte.*)

Miha (*vrže strani kvarte*). Vrag vzemi vse skupaj! Nesreča doma! V igri smola!

Jože (*pograbi denar z mize*). Kakor hočeš, pa nehajva! Kaj se je pa doma pripetilo? He!

Miha. Oni teden mi je crknila krava v hlevu; od včeraj mi šepa konj in danes se telica ne dotakne krme.

Jože. Prav tako je, strela, prav tako je!

Miha. Kaj je?

Jože. Veš, Miha, pri meni tudi ni vse v redu! (*Skrivnostno*) Vsak večer prileti sova na okno. Saj veš eden bo umrl! Morda celo jaz? Ha, ha! Da bi se ločil od svojega lepega denarja? Hej, Sodček naglo še dve merici! (*Poje.*) Bratci veseli zdaj, pijmo ga vekomaj! Ha, ha! Kaj meniš, da se bojim smrti? — Kaj? — Kaj še! (*Krčmar prinese pijačo.*)

Miha. Da, očitvidno nekaj se zgodi. (*Trči z Jožetom; oba izpijeta na dušek.*)

Jože. Komet se vlači po obnebu. Videl boš, da se nekaj zgodi! Kdo nam pomaga?

Miha. Mačka neprestano mijavka. To ne pomeni nič dobrega. Da, kdo nam v ti nesreči pomore?

Krčmar. Pa še vprašujeta? Prav pametna možaka sta?! Kdo bi take neumnosti verjel? Če vaju čevelj žuli, pojdita se posvetovat k župniku, ta vam samo dobro hoče; svetoval vama bo gotovo, kar je prav!

Jože. Ha, ha, ha, k župniku! Kaj ti v glavo pade!

Miha (*Jožetu*). Ali že veš? Danes pride v vas slavna vedežavalka. Zdravila ima za živinske nadloge, za trpljenje v ljubezni in za neozdravljive bolezni, zdravila, ki gotovo pomagajo.

Jože. Seveda vem. Saj je to ona žena, h kateri tekajo v mesto naši fantje in dekleta, kadar so malo prismojena. Sklenil sem, da jo obiščem. (*Skrivnostno Mihi.*) Veš, ona ti bere kar iz roke tvojo prihodnost.

Miha. Tudi jaz pojdem k nji in če me stane zadnji krajcar. (*Vstane.*) Toda najpreje moram domov, da vidim, kako je s telico.

Jože. Čakaj, grem s teboj! (*Krčmarju.*) Sodček, tu imaš za pijačo! (*Vrže denar na mizo.*) Z Bogom. (*Odide.*)

Miha. Z Bogom! (*Odide*)

Drugi prizor.

(*Krčmar, pozneje Božidar in Andrej.*)

Krčmar. Trmasti kmetje! Norci! Odprl naj bi duri svoje hiše tej sleparici, da mi odnese božji blagoslov! Nesreče je že tako dosti na svetu, ni treba, da bi jo še take goljufivke trosile med družino. Bogati Andrej je zli duh teh ljudi. Toda tiho, tu je!

Božidar (*vstopi z Andrejem*). Dovolite, oče Andrej, da z vami vstopim!

Andrej (*ošabno*). Storite, kakor vam drago. Sodček, kozarec najboljšega! (*Sede.*)

Krčmar (*strese Božidarju roko*). No, Božidar, ste se že privadili vasi?

Božidar. Srčna hvala; mislim, da bo šlo. (*Sede k Andreju.*) Predno sem končal svoje študije v Monakovem in Rimu, sem imel večkrat čast posetiti vas na vašem domu. — (*Krčmar prinese čaše.*)

Andrej. Čemu ta uvod? (*Pije.*)

Božidar. Takrat ste mi, oče Andrej, še upanje dajali.

Andrej. Andrej? Jaz? Kaj mi mar vaši upi?

Božidar. Smem li sedaj, ko sem se vrnil, vprašati, kako se godi vaši hčerki Liziki?

Andrej. Kaj ima moja Lizika opraviti z vašimi pacarijami?

Božidar. Ako povprašam, kako se godi ljubemu članu vaše družine —

Andrej. Ljubemu? Lejte si no? (*Vdari po miži.*) Kot ne bi vedel iz mesta, da z vašo slikarijo nič ni. Samo oltarne slike znate delati, In tak sestradan mazač —

Božidar (*vstane*). Oče Andrej, ne ponižujte nebeške, prave umetnosti! Meseno slikanje nima s to nobene dotike. Ko končam oltarno sliko za kapelo upam, da —

Andrej. Jaz poznam samo eno barvo, in ta je zelena, kot so moji travniki in vrtovi. Kdor zna s temi ravnati in ima kaj pod palcem, ta bo moj zet. (*Zaničljivo.*) Temu vas vsekako priporočim, če bo treba kaj pobeliti v novi hiši.

Božidar. Nehajte, oče Andrej! Kdo vam je dal pravico in če imate še toliko njiv, da zaničujete svojstvo, katero je sam Bog vsadil v človeško srce? Pri vas velja samo kmet, jaz sem vam samo navaden mazač. Oče Andrej, Bog naj vam odpusti, kar ste storili sedaj meni in vašemu edinemu otroku! Toda tudi vam bode bila ura, ko vam bode žal, da ste obesili svojo hčer na vrat kakemu bahaču zavaljo denarja. Da le ne bi prepozno spoznali, da so še višji blagri na svetu, kot pa vaš denar. (*Krčmarju.*) Bog z vami! (*Odhiti.*)

Tretji prizor.

(Krčmar in Andrej.)

Andrej. Da bi ga vrag vzel tega postopača! Kaj pravite, Sodček?

Krčmar. No, jaz mislim, da je Božidar pošten in priden mož.

Andrej. Vi se še potezate za take cigane? Toda kaj bi se jezil zaradi tega pritepenega slikarja. Moje Lizike ne dobi nikoli, to pravim jaz. In konec besedi! Daj mi raje še eno čašo! (*Krčmar mu donese.*) Kaj praviš, Sodček, čemu sem prišel k tebi? Moja žena bi rada vedela, če je res, da pride vedeževalka. (*Pije.*)

Krčmar. Vedeževalka? Menite gotovo ono iz mesta? Ali vi, oče Andrej, kaj na to daste?

Andrej. No, jaz ravno ne; pa saj veste, da ženske vse verjamejo.

Krčmar. Dosti žalostno! Zaupale naj bi bolj našemu gospodu Bogu in se bolj brigale za naše gospodinjstvo.

Andrej. Torej res pride?

Krčmar. Kaj mi mari sleparka!

Andrej. Pazite, Sodček, da vam čudovita ta ženska česa ne natoči! Kdaj pa pride?

Krčmar Jaz ne vem ničesar.

Andrej (*vstane*). Pa pridem pozneje zopet pogledat Saj drugje se ne vstavi kot pri vas. (*Polglasno zase.*) Iz rok mi mora povedati veliko sreče. Naša Lizika dobi najbogatejšega posest-

nika iz okolice; jaz postanem župan in moji ženi bodo rekali županja. (*Sodčku.*) Da, da Sodček, strmeli bote! To vam povem jaz, bogati Andrej. Zijali bote! (*Ponosno odide.*)

Četrty prizor.

(*Krčmar, zatem Božidar.*)

Krčmar. Kar si kdo želi, to rad veruje. Ošabnost se vselej druži s prazno vero. Če bo tako šlo v naši vasi, bode kmalu vsega konec. Ako sedi trinajst teh norcev za mizo, posaditi moram enega pred vrata, ker sicer, tako mislijo, zgodi se nesreča. Na vrata nabijajo podkve, to donaša srečo, pravijo. Če zagleda kdo pred seboj pajka, pomeni baje nesrečo. Pa tako je pač; tam, kjer izgine vera, naseli se prazna vera. (*Stopi k oknu.*) Tam stopa bogati, ošabni Andrej, o čegar bogastvu si je ljudstvo že pred leti marsikaj šepetalo na uho. Zakaj se boječe ogne križa ob pokopališču, kjer so pred leti našli ubitega njegovega strijčnika? Bog sam to vé! — Toda, ali ne prihaja mimo Božidar? Kako potrť je! Hej, Božidar! Stopi notri! Andrej je odšel! (*Zapre okno.*) Tacega umetnika, pa tako razžaliti! Kako skrbi Božidar za svojo staro mater! Sramota tem praznovnim kmetom! (*Božidar vstopi.*) Kar notri, moj dečko in korajžo! (*Prime ga za roke.*)

Božidar. Kar me posebno žali, je nesrečna zaslepljenost teh ljudi.

Krčmar. Lizika te ima vendar rada, kaj ne da?

Božidar (*veselo*). Zlata njena duša ne spada med te ljudi! Včeraj sem govoril z njo, ko je obiskala revno družino, da revežem otare nekoliko solzâ. Pravi biser je Lizika med ženskami! Nikdar mi ne prelomi zvestobe.

Krčmar. Pobožna je. Druge pa verujejo vsaki neumnosti; to vidimo posebno sedaj, ko vsa vas teka k vedeževalki v mesto. In kaj vse verujejo! Da se le upa to preklicano babše tu sem! Policija bi jo morala odstraniti.

Božidar. Vedeževalke delujejo na skrivaj. Sicer pa še ne vemo, če si upa tu sem priti?

Krčmar. To bo pa kmetom izpraznila mošnje!

Božidar. Vsega tega je kriva prazna vera.

Krčmar. Seveda, seveda! In pa ta oderuški Andrej! Ta je pravi babjevernež!

Božidar (*žalostno*). Ta mi ne dá Lizike nikdar za ženo.

Krčmar. Ko bi le vedel za pomoček, kako bi mu prečrtal njegove visokoleteče načrte. (*Premišlja.*) Božidar, padlo mi je v glavo!

Božidar. Kaj pa?

Krčmar. Vedeževalka tudi nama lahko pomore.

Božidar. Kaj še?

Krčmar. Saj ne mislim čarovnice iz mesta, ampak tako-le: nekdo, o katerem bi kmetje

mislili, da je prava vedeževalka, bi jih moral trdo prijeti ter jim s pošteno lekcijo izbiti iz glave njih prazno vero.

Božidar. Da, to bi bil pravi blagoslov za vso vas! In kako bi to uredili?

Krčmar. Ti še vprašuješ? Ali se ne moreš kot slikar z lahkoto preobleči za vedeževalko? Ti veš, kje koga čevelj žuli, to jim bereš iz rok. Verjeli ti bodo ter te ubogali, kar jim ukažeš.

Božidar. Toda, ljubi Sodček!

Krčmar. Tu ni pomisleka, ko se gre za to, da postaneš z Liziko lahko srečen.

Božidar. Ko bi se to zgodilo!

Krčmar. Naredi se prav strašnega! Razumeš? Saj imaš doma zbirko našopanih tičev, močerade in kače v špiritu. To porabiš. Svojemu pomagaču Jaketu pa namažeš obraz s črno barvo, da bode kot zamorec prinesel vsa ta strašila semkaj.

Božidar. Krasna misel! Tu je moja roka, privolim! (*Podasta si roke.*)

Krčmar. Potem pa naglo domov, predno kdo pride! Andrej mora misliti, da te ni bilo več tu. Pravi vedeževalki so vrata moje hiše zaprta, tebi pa, našemljeni coprnici, bom odprl.

Božidar. Hvala ti! Sedaj hitim. (*Odide.*)

Peti prizor.

(Krčmar.)

Krčmar. Šala se mora obnesti. Kaj ni sramotno za razsvitljeno devetnajsto stoletje, da se še toliko ljudi zateka k vedeževalkam? — Naglo pospravim. (*Pospravi posodo z mize*) Tako, tu na desno sedejo praznoverci. Tamkaj posadimo vedeževalko. (*Potisne na levo mizo ter stol k nji.*) Tako, sedaj se pa naredim, kot bi bil že bogvedi koliko časa sam! Nekdo že prihaja; jaz spim. (*Sede zadaj za mizo in smrči.*)

Šesti prizor.

(Krčmar, Jože, Miha in Andrej.)

Jože (*vstopi*). Da bi se sove bal! To bi bil pravi čuk! — Kje pa tiči Sodček? Tu sedi in smrči. Ta vsaj lahko spi, med tem, ko jaz ne morem očesa zatisniti. Sodček! (*Strese ga.*)

Sodček. Kaj pa je? Ali ste že tu, Jože?

Jože. Kaj pa da, saj mora biti kmalu tu.

Sodček. Menite vedeževalko? Vse je pripravljeno zanjo.

Jože. To je prav. Dajte mi najprvo merico, da se pokrepčam. (*Sodček mu prinese merico; med tem vstopi Andrej.* — Tu utegne Jože zapeti kak kuplet.)

Andrej. Glej ga, glej, Jožeta! (*Sede k njemu.*)

Jože. Aj, Andrej! (*Skrivnostno.*) Ali tudi vi? Hm! Da, prišla bode.

Andrej. Ali res, Sodček, ona gotovo pride? (*Miha vstopi.*)

Miha. Dober dan, Andrej! Tudi tu? (*Sede k njima*)

Andrej. Kaj je novega, Miha?

Miha. Kaj bi bilo pri ti preklicani živini?

Andrej. Še danes vam bode pomagano. (*Zase.*) Najprvo naj ta dva poskusita da vidim, če kaj pomaga.

Miha. Kaj, ponosni Andrej tudi veruje vražarici?

Andrej. Seveda, čeravno je prav nič ne potrebujem. (*Čuje se zunaj ropot.*)

Vsi trije (*poskočijo*). Kaj je to? (*Prepadeni žro k durim, skozi katere vstopi Jaka, oblečen kot žamorec, okrog života ovit s kačo* (*velika ruta zvita*), *v eni roki našopano sovo, v drugi steklenici z močeradom.*)

Sedmi prizor.

(*Jaka in ostali; pozneje Božidar.*)

Jaka. Tukaj, master Sodček?

Sodček. To sem jaz. Kaj je?

Jaka. V vasi tu neumni beli ljudje. Niso videli brata iz Afrike še. Moja milostna gospa naročila, naznaniti. In čakal. (*Drugi žró z odprtimi ustmi žamorca, ne da bi se ganili.*)

Sodček. Pripravljen sem, da jo sprejemem. (*Zamorec postavi stvari na levo mizo ter počene pod mizo; kačo, ovito krog njega, prime za glavo ter jo premika sem ter tje.*)

Jože (*šepetaje Mihi in Andreju, ki zopet sedeta*). Hu, kaj bo iz tega? Sova naravnost mene gleda.

Miha. Tiho, ne govôri! Poglej kačo!

Andrej. Bojazljivca! Hej, Sodček, še eno mero! Pokažem vam, da se Andrej nikogar ne boji. (*Pri teh besedah vstopi Božidar, oblečen kot stara vedeževalka, sklonjeno, ne da bi ga navzoči takoj opazili.*)

Božidar (*poropoče z berglo po tleh*). Hi, hi, hi! Poglej no, poglej! (*Vsi se prestrašeno obrnejo.*)

Vsi. Tu — je — vražarica.

Božidar. Tako, tukaj je? Odkrila naj bi vam prihodnjost. (*Dvigne berglo proti Andreju.*) Vsakemu, kar zasluži! Hi, hi! (*Sede za mizo na levi.*) Le naprej, kdor je pogumen!

Jože (*oprežno*). Prišli smo nalašč —

Božidar. Že vem, da poprašate modro ženo. In ko bi bila jaz ta?

Miha (*Andreju*). Vi pričnite, Andrej!

Andrej. Kaj me briga? Ako želiš kaj izvedeti, poprašaj jo sam.

Božidar (*pokaže z berglo Miho*). Vi ste Miha?

Miha (*se prikloni*). Kakor ste dejali, dà Miha sem.

Božidar (*Sodčku*). Prižgite dve sveči! (*Sodček postavi dve sveči pred Božidara ter se pomakne v ozadje.*) Pokażite mi roko, Miha!

Miha. O da, rad! (*Stopi bojazljivo bliže.*)

Božidar (*zagradi Mihovo roko, drži jo med svečami in jo ogleduje*). Vaša živina ni dosti prida. Telica vam crkne kot krava.

Miha. Vi vse veste, modra žena! Ali mi hočete pomagati?

Božidar. Ako moj svet natančno spolnite —

Miha. Vse, vse! Samo svetujte mi!

Božidar. Deset čevljev pod zvonikom je zakopan zaklad, tega morate tekom ene ure izkopati ter meni pokazati.

Miha. J - j - az? zaklad izkopati? Potem bi se moral hudiču zapisati. Hu!

Božidar. Požurite se, da ne bo prepozno!

Miha. Kako naj pričnem? Deset čevljev! Hu!

Božidar. Poskusi! (*Jaka pomoli Mihi kačo pod nos.*)

Miha. Hu, tu že prihaja vrag! (*Beži ven.*)

Božidar (*Jožetu*). Vi ste Jože, kateri samo Andreja posluša in njegove svete, drugega pa nikogar.

Jože (*tresoče*). Da, da, jaz sem Jože!

Božidar. Vašo roko! (*Jože stopi boječe bliže.*)

Jože. Ali hočete tudi meni tako natančno vse povedati, kot Mihi?

Božidar. Da, ako imate pogum.

Jože. Ako imam pogum? Da, da, pogumen sem, kaj ne da, Andrej? (*Pomolí tresočo roko.*)

Božidar (*ogleduje zamišljen roko*). Tu je zakrivljen kljun začrtan na vaši roki.

Jože. Kljun? Kje pa?

Božidar (*pokaže sovo*). Poznate tega?

Jože. Da! Čuk! Zakrivljen kljun!

Božidar. Vam je preveč na denarju. Preveč ste odvisni od Andreja.

Jože. Jaz? Nikakor ne, o, jaz ne!

Božidar. Zakaj pa ponoči sova seda na vaše okno? Ločiti se morate od vašega denarja.

Jože (*žase*). Modra žena vé vse. (*Glasno.*) Pomagajte mi, kaj naj storim?

Božidar. Pomagam naj vam? Hi, hi, hi! Preiščite staro zidovje ter mi prinesite, predno mine ura, enajst takih sov.

Jože. E - e - najst sov? Jaz?

Božidar. Ne zamudite minute, idite! (*Jaka mu pomolí sovo.*)

Jože. Grozno! Brr! Enajst sov! (*Odhiti*)

Božidar. No, oče Andrej, vi pa kar molčite!

Andrej (*žase*). Vedi ga vrag, vse je uganila!

Božidar. Saj komaj čakate, da vam odkrijem prihodnjost.

Andrej (*obsedi*). Jaz ne, ampak moja žena.

Božidar (*žuga s palico*). Kaj, celo pre-roško Sibilo hočete nalagati?

Andrej. No, nekaj bi tudi rad izvedel.

Božidar. Potrudite se semkaj! (*Andrej vstane.*)

Andrej. Naj pa bo! Onima dvema ste preje natančno uganili, povejte pa še meni o bogastvu in časti! Tu! (*Pomolí ji roko.*)

Božidar. Ljudje vam na ljubo marsikaj govore ter se prilizujejo vašemu bogastvu, ne tako pa neizprosna, nepodkupljiva vedeževalka. (*Gleda na roko.*) Saj hočete le resnico izvedeti? (*Postavi steklenico med roko in svečo, tako da padajo žarki skozi steklo.*)

Andrej. Kaj pa družega? Berite!

Božidar. Kaj vidim? Roka je krvava.

Andrej (*tresejo se mu kolena*). Kje? Jaz ne vidim krvi.

Božidar. Molčíte, kadar govorim z usodo! (*Bere dalje z dlani.*) Dve črti skušata se po nežnem živcu bližati debeli, glavni žili. Debela žila ste vi, oče Andrej. (*Andrej si obriše znoj s čela.*) Nežna, stranska žilica je vaša hči.

Andrej. Dalje, ne mučite me!

Božidar. Le počasi! Zrna časovna padajo počasi, pa gotovo.

Andrej. Kaj je z onima dvema črtama, ki se bližata naši Liziki?

Božidar. Ena je bogati posestnik Matija, druga pa — čakajte, da dobro vidim! — da, da, velik umetnik mora biti. Ali poznate kacega umetnika?

Andrej (*izpusti roko*). Ne, vendar da. Najbrž je to slikar.

Božidar. Stvar je resna.

Andrej. Božidar se zove. Toda govoriva raje o Matiji. Kaj je s tem?

Božidar. Zapravljivec je, ki ljubi vaš denar, ne pa vašo hčer. Vi mu jo pa hočete dati za ženo. Potem bode hitro konec denarja.

Andrej. Nehajte! Upal sem, da mi kaj družega poveste. (*Obrne se.*)

Božidar. Usoda gré svojo pot.

Andrej. Ali je to neizogibno?

Božidar. Kot vaša trda glava.

Andrej. Ali ni pomoči?

Božidar. Pokažite mi levo roko! (*Pogleda vanjo.*) Hm! Zelo kočljivo! Vidite tu križ?

Andrej (*trosoče*). Vidim. Dve — črti — se križata.

Božidar. Samo eno sredstvo je, da rešite svojo družino. Predno mine ura, pripeljite tu sem slikarja Božidarja ter ga imenujte pred pričami svojim zetom. Potem je posestnik Andrej brez nevarnosti.

Andrej. Zahtevajte tisoč, pet tisoč, deset tisoč goldinarjev, samo tega ne, da bi dajal našo Liziko temu mazaču!

Božidar. Usoda, ne jaz, to zahteva. Idite ter pripeljite slikarja semkaj!

Andrej. Ne morem.

Božidar. Hvalíte Boga, če ga tekom ene ure najdete! Ne mudite se dolgo! (*Jaka napravi s prsti križ ter ga pomolí Andreju v obraz.*)

Andrej. O joj, križ! Da, na tega je priklenjena moja usoda. (*Omahuje odide.*)

Osmi prizor.

(Božidar, Jaka in krčmar.)

Sodček. Ha, ha, ha! Poglej no, kakšna bojazen nemirne vesti! (*Zamorec izleže izpod mize.*)

Jaka. Sova in kača sta znamenji prazne vere!

Božidar (*stopi bliže*). In ti tepci sedaj letajo okoli, da izvrše neizpeljive stvari!

Sodček. Kaj sedaj, Božidar?

Božidar. To je lahko. Prišli bodo brez uspeha semkaj, nesrečni in —

Sodček. To sem si tudi jaz mislil. Potem jim bode vse prav, zadovoljni bodo s tem, kar jim ukažete.

Jaka. In ozdravljeni bodo za večno prazne vere!

Božidar. Sedaj pojdi, Jaka! Umakniva se v stransko sobo ter tam počakajva prav mirno, kako so stvar razvije.

Sodček. Jaz pa jih med tem sprejemem ter popolnoma omehčam.

Božidar. Upajmo najboljše! (*Z Jakom v stransko sobo.*)

Deveti prizor.

(Krčmar, pozneje Miha, Jože in Andrej.)

Krčmar. Da, dobri dečko, srečen boš! Videti čemo, kdo zmaga: prazna vera ali čednost! Kako je bil potlačen, ponosni Andrej!

In pa njegova strahopetna pomagača: Jože in Miha! Fej! So li to možje, ki več zaupajo sleparijam stare babure kot pa Bogu? Dal Bog, da se s tem pravočasno spametujejo! Tiho, korake čujem! (*Miha vstopi s prazno vrečo, lopato in krampom.*)

Miha. Zastonj! Ni mogoče! Vragu sem zapal! (*Vrže vse strani ter pade na stol.*)

Krčmar. Že nazaj? Manjka še četrť ure. Kje imaš zaklad?

Miha (*vije roke*). Ne vprašujte me! Ni je rešitve več, izgubljen sem!

Krčmar. Zakaj niste še kopali?

Miha. Oj Sodček, kot tat sem se plazil od tu k zvoniku.

Krčmar. Saj že dolgo menda niste prestopili njegovih vrat?

Miha. Žalibog, žalibog! Zdelo se mi je kot bi mi stari cerkveni zid klical: Kam si zašel, Miha? Toda hudobec je prevpil ta glas: Na delo! Dvigni zaklad! Primem že za lopato, ko nekdo za menoj zakliče moje ime. Obrnem se in zagledam častitljivo postavo našega župnika.

Krčmar. Kaj si nato storil? Govôri!

Miha. Groza me je spreletela, in tekel sem, kolikor se je dalo, po hribu doli tu sem. O Bog! (*Zakrije si obraz z rokami.*)

Krčmar. Vidiš, tako je, če verujemo na komete in druge take neumnosti. (*Jože vstopi, dve sovi v roki.*)

Jože (*utrujeno*). Ne morem več! (*Vrže sovi strani.*)

Krčmar. No, Jože, manjka jih še devet!

Jože. Salamiš kako sem iskal, da je pôt z mene lil! Nič, nič nisem našel!

Krčmar. In ti dve tu? (*Kaže sovi.*)

Jože. Pribiti sta bili na dveh skednjih kot varstvo zoper nesrečo. (*Pade na stol.*)

Krčmar. In vi ste jih odtrgali?

Jože. Vem, da sem izgubljen. (*Stoka.*)

Krčmar. Kje je neki Andrej? Ura vsak čas poteče.

Jože. O, ta okrog leta ter vsakega povprašuje, je li videl slikarja Božidarja? Dobiti ga mora.

Krčmar. Torej mu je stvar resna. (*Andrej vstopi potrto.*)

Andrej (*zamolklo*). Ura je potekla, nisem ga našel. (*Sede k navzočim. — Čuti je sedem udarcev ure.*)

Deseti prizor.

(Božidar in Jaka; ostali.)

Božidar (*vstopi pri zadnjem udarcu v sobo*). Ej, tu so zbrani vsi pogumni vitezi! (*Mihi, ko pobere vrečo*): To imenujete zaklad?

Miha. Pustite me v miru! (*Se strani obrne.*)

Božidar (*Jožetu*). Ali je to ves vaš lov? (*Vrže mu pred nogo sovi.*)

Jože. Pomagajte! (*Skrije se za Sodčka.*)

Božidar (*Andreju*). No in vi? Ali niste imeli najložjo nalogo?

Jože. Da, da, najložjo je imel.

Andrej (*žamolkló*). Nihče ga ni videl, odkar sem tako trdo ravnal z njim. (*Podpre si glavo.*)

Božidar (*Jaku*). Pojdi, sin moj, odriniva!

Andrej (*poskoči*). Stojte, za Boga ne odhajajte!

Božidar. Od kdaj pa kliče Andrej Boga? Da, ta je mogočnejši, kot jaz stara žena. Hi, hi, hi!

Miha. Vidite, gospod župnik ima vendar prav!

Jože. Pa komet?

Božidar. Neumno čenčanje o vašem kometu!

Jože. Kaj? Tako govorite vi?

Božidar. Poglejte ga no, tega tepca! Zahteva, da bi mu Bog zvezdo poslal kot modrijanom iz jutrove dežele! Morali bi vsaj tako pobožni biti, kot so bili ti.

Andrej. Oj, da bi bil vsaj slikar tu, vse bi bilo dobro.

Božidar Vi se šalite!

Andrej. O ne! Vse bi dal, da bi se to zgodilo.

Božidar. Tudi svojo hčer? Smilite se mi!

Andrej. Oj kako rad bi jo osrečil!

Božidar. Ali ste čuli, kmetje? Sodček, prinesite k o s p a p i r j a i n č r n i l o! (*Andreju.*) Poskusimo zadnje sredstvo! Sedite in pišite, kar vam narekavam! (*Andrej vzame pero.*) „Jaz, Andrej, dovoljujem, da si vzame slikar Božidar mojo hči Liziko za ženo.“

Andrej (*neha pisati*). Saj ga ni tu.

Božidar. Ako vse pišete, kar vam narekujem, bode nenadoma tu.

Andrej. Z veseljem! Narekujte dalje!

Božidar. „Vsako leto jima dam dva tisoč goldinarjev ter ne bodem nikdar oviral svojega zeta v izvrševanju njegove umetnosti.“ — Tako, to podpišite! (*Andrej podpiše.* — *Jožetu in Mihi.*) Vidva podpišeta kot priči, potem bode tudi vama pomagano!

Jože in Miha. Seveda podpiševa! (*Miha podpiše.*)

Jože. Pa saj ne znam pisati.

Božidar. Napravi tri križe! (*Jože stori to.*) Tako, Sodček, sedaj pa še vi podpišite!

Sodček. Z največjim veseljem! (*Podpiše in dá pisanje Božidarju*)

Božidar. Sedaj pazite! Ko naštejemo do tri, stal bode Božidar pred vami. (*Vsi stojé pričakujejo.*)

Ena! (*Skloni se pokonci ter vrže berglo strani.*)

Dve! (*Potegne si plašč, s katerim je bil ogrjen, čez glavo in ga vrže strani.*)

In ena je tri! (*Obriše si z ruto obraz, vrže lasuljo strani.*) Tu je Božidar pred vami.

Andrej. Kaj je to? Nezaslišana sleparija!

Sodček. Kaj menite, da je pri vedeževalkah kaj drugega kot sleparija? (*Mihi.*) Ali hočete morda še zaklad kopati? (*Jožetu.*) Hočete raje enajst sov vloviti?

Miha. Hvala Bogu, nisem še izgubljen! Takoj pojdem h gospodu župniku. In notri se mora zopet mir naseliti. (*Pokaže na srce.*)

Jože Da bi moral zopet sove loviti, grem raje h gospodu župniku. Potem po noči zopet lahko spim in bodem zadovoljen in srečen.

Sodček (*Andreju, ki temno pred sé zrè*). In vi rajši prodaste svoje dete, akoravno ste je že dali pismeno Božidarju?

Andrej. To je brez vsake veljave.

Sodček. Oho potem zve vsa vas, kaj je hotel bogati Andrej priznati vedeževalki!

Andrej. Božidar, tu moja roko! Mora že tako biti. Ko sem vas danes eno uro iskal, spoznal sem še-le vašo vrednost in pa kakšno krivico sem vam storil. Odpustite mi! Ostane pri tem, kakor smo se domenili.

Božidar (*ga objame*). Saj sem vedel, da je pod razkavo skorjo dobro srce.

Jože (*Jaki*). Kdo si pa ti? (*Iz vleče ga iz ožadjaja.*)

Jaka. Božidarjev pomagač sem. Ali ni pristen, hè? (*Kaže svoj obraz.*)

Sodček (*je med tem donesel čaše*). In sedaj pa, otroci, izpijmo ga merico na zdravje zaročencev! Bog ju živi! Živela!

Vsi (*trkajo s kozarci*). Živela, živela, živela!

(*Zastor pade.*)

Kmet — Herod,

ali :

gorjé mu, ki pride dijakom v roke!

Burka s petjem v dveh dejanjih.

Osebe:

Gašper, kmet in krčmar v Zakotju.

Matijče, stari oče.

Janko,	}	dijaki iz Ljubljane.
Vinko,		
Zdravko,		

Zdravnik, branjevec z jajci, 2 hlapca.

Godi se v Gašperjevi kuhinji.

Kinet — Method

1888

The first part of the book is devoted to the

description of the method of the

General

General, which is known as the

method of the

method

method

method

General, which is known as the

General, which is known as the

Prvo dejanje.

Prvi nastop.

(Gašper, oblečen po stari noši, je prav nerodno iz lesene skledе mlečno kašo in prigrizuje skorjo kruha; ko se najé, vzame staro pipico v roko in odtrga košček zamazanega časnika, da si jo prižge.)

Gašper. Lejte si no, tukaj mi je naš trgovec zavil novi robec v ljubljanske „cajtenge“, bo pa treba pogledati, kaj je kaj novega. (*Natakne si velika očala ter bere nerodno in pretrgano.*) „Po-li-tič-ni pregled.“ — Poli-tični, kaki tiči so neki to? Takih tičev še nisem videl v Zakotju. Aha, od kakega poliča bo, ali kaj? — Se takoj vidi, da morajo biti to učene „cajtenge“. — „Evropo“ — da, ta je velika, v nji se more veliko zgoditi, saj se že pri nas v Zakotju veliko prigodi, in vendar je to le majhna vas. — (*Bere dalje.*) „Turško“ — to je pa daleč od nas, tam se gotovo tudi veliko novega zgodi, ali kaj to meni mar! (*Obrne list na drugo stran.*) Aha, to bo pa že nekaj, to bo pa treba brati: „Ljubljana“ — da, tam sem že večkrat bil, ko

sem prodajal metle — tam se tudi veliko dogodi. (*Bere.*) „Ljubljana. 28. sušca. Prihodnjo nedeljo, 4. aprila, bode tukajšnja slov. kršč. socialna zveza predstavljala: „Tri kralje z Jutrovega.“ — Tristo medvedov! To mora pa že lepo biti! Jaz še enega kralja nisem nikoli videl, in tam hočejo kar tri naenkrat pokazati. Kje jih bodo neki dobili? Da, v mestu imajo res vsega dosti, o čemer se nam tukaj na deželi še ne sanja ne. Gotovo so si jih dali pripeljati po železnici. No, ko dobimo pri nas v Zakotju pošteno cesto, kar se bo menda kmalu zgodilo, potem bomo tudi mi nekoliko bolj napredni, saj smo res še daleč zadaj. (*Polži roko na čelo in pogleda zopet v časnik.*) Poglej no, trije kralji mi kar ne morejo iz glave, tako neznansko rad bi jih videl. Kaj pa, ko bi šel v nedeljo v Ljubljano? Da, ta bo prava! Kar tje pojdem, kaj tacega se ne vidi vsak dan. Kako bodo moj očka gledali — škoda, da je moja Katrica že v krtovi deželi, Bog ji daj dobro — ali, kako se bodo očka čudili, če jim porečem: Jaz sem bil pa v Ljubljani in sem tamkaj videl tri kralje! Kako me bodo potem drugi kmetje v Zakotju občudovali in spoštovali! Prav zares, kar tja pojdem, če prav me stane dvajset krajcarjev!

(*Od daleč se sliši petje. Gašper hodi poslušajoč gori in doli; pogleda skozi okno.*)

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,

Post molestam senectutem,
Nos habebit humus.*)

Gašper. Kakšno petje je neki bilo? Kdo pa gre tod mimo? Menda pojó francozko. (*Pogleda zopet skozi okno.*) To so gotovo študentje iz Ljubljane. Ravno prav so prišli; ti bodo mogoče vedeli, kaj je s temi tremi kralji, in mi lahko povedó, kje jih je mogoče videti. (*Kliče skozi okno.*) Ala! Slišite, gospodje! Ne hodite vendar kar tako naprej! Kam se vam tako mudi? Ali bi ne hoteli prižgati svojih pipic? — Ali hočete — no, kaj naj rečem? — ali hočete — tako je vroče, gotovo ste žejni, kar notri pojdite, jaz imam prav dobro pivo!

Dijaki (*se bližajo, pojoč, kakor preje:*)

Poj, dokler cvetoč obraz

Nosiš še po sveti!

Saj, ko starost ti prikima

Tvojega življenja zima,

Več ne moreš peti!

Gašper (*med tem z živahnim kretanjem sam s saboj polglasno govori in potem še enkrat zavpije skozi okno:*) „Če pridete noter, dobite zastonj vrček piva!“ — Aha že gredó, glej jih no, kako hité, to dela pivo! To sem si

*) Slovenski:

Veselimo se, ker nam

Raj mladosti sije!

Po tej blaženi mladosti,

Po prežalostni starosti,

Zemlja nas pokrije.

modro izmislil, da sem jih na pivo povabil. Pa je res dobro, ako človek vsako priložnost porabi, da se malo izuči. Seveda je treba tudi v glavi obdržati, česar si se enkrat naučil. Tako sem enkrat v krčmi na nekem prižigalu, s katerim se pipe prižigajo, videl napisan nek pregovor, ki tako-le pravi: „Kar je voda za gosjake, to je pivo za dijake, oboji ljubijo mokri, klement' (element), oboji so vedno žejni.“ — To mi je padlo ravno sedaj, v pravem času v glavo. Toda, so že tukaj!

Drugi nastop.

(Gašper, Vinko, Janko, Zdravko.)

Vinko. Poglej no, saj je to naš Gašper! Dobro jutro, Gašper!

Janko in Zdravko. Morgen, morgen!

Gašper. Bog daj, Bog daj! — Kaj? Ali me že poznate? To je pa čudno!

Vinko. To se vam čudno zdi? Mi, pa bi ne poznali prvega in najbolj izobraženega kmeta v Zakotju? Tega občeznanega veljaka našega časa?!

Gašper (za se). Kako veliko spoštovanje imajo do mene! (*Glasno.*) Pustimo to! Torej, kaj sem hotel reči: Dober večer, gospodje! Ali bi ne hoteli sesti, saj ste gotovo utrujeni?

Janko. Ali pa tudi ne, kakor se vzame, toda mi smo žejni!

Zdravko. Ali ga imate znabiti kaj mokrrega?

Gašper. Da, takoj bo tukaj, toda potem morate tudi vi meni skazati malo uslugo!

Vinko. To bo za nas velika čast.

Gašper. Bodi že to, kakor hoče, ali ustregli mi boste gotovo, kaj ne?

Janko. Z največjim veseljem.

Zdravko. Kar naravnost nam povejte. Kaj imate na srcu, kaj želite od nas?

Gašper. Torej dobro. Glejte, tukaj v časopisu berem (*natakne očala in bere prav učeno*): „Ljubljana, dne 28. sušca. Prihodnjo nedeljo, 4. aprila, bode tukajšnja slov. kršč. soc. zveza predstavljala: Tri kralje z Jutrovega.“ (*Odloži očala.*) Sedaj bi vas rad najpreje vprašal, če veste, kakšni kralji so to?

Vinko. Gašper, Melhijor, Baltazar.

Gašper. Ne, tako me ne boste vlekli! Ti so že zdavno mrtvi in ležé pokopani tam gori nekje na Nemškem v Kelmorajnu ali kako se že pravi.

Janko. In vendar je tako, le da ne pridejo kralji sami, v svoji osebi, ampak jih drugi predstavljajo.

Gašper. A tako! že razumem, v jaslicah. Toda pri nas v Zakotju jih postavimo že 14 dni po božiču, tam v Ljubjani so pa še daleč zadaj, da jih pokažejo šele v aprilu.

Zdravko. Občudovati moram vašo bistroumnost, vendar ste žalibog na krivem potu. Tako priprosta, kakor se vam zdi, stvar vendar le ni. Tamkaj vse nekako tako naredé, kakor se je takrat godilo, seveda so le osebe druge.

Vi še kaj takega niste videli, to vam pa povem prav za gotovo. Če greste v Ljubljano in se udeležite te predstave, potem bode te že s pripovedovanjem o tem celo Zakotje spravili po konci in vsi vaši sosedge vam bodo zavidali toliko srečo.

Gašper. Ali bi bilo res tako?

Vinko. Da, to vam lahko rečem, kaj takega še ni videl noben Zakočan.

Gašper. Ali kako je pa s kamelami in sloni, ali so ti tudi zraven?

Zdravko. Seveda, vse kakor takrat, celó oslov ne manjka.

Janko (poje). Piva gor! piva gor! Obstat mi ni več!

Gašper. Da, takoj dobite piva, ali še nekaj mi je prišlo na misel: Ako kralji sami ne morejo priti, ali bi jih ne mogli vi ravno tako predstavljati, kakor krščanski socijalci v Ljubljani?

Janko. To se razume, pa še veliko boljše. Toda meni je poginiti od žeje, grlo mi je čisto zasušeno.

Gašper. Da, da, — to je tudi res, saj je tako vroče; toda to je moja skrb, prinesem vam dosti piva, cel sodček, če hočete. (*Odide.*)

Tretji nastop.

(Prejšnji brez Gašperja.)

Vinko. Temu kmetu jo pa lahko zagodemo!

Janko. Toda kako? — to je vprašanje.

Zdravko. Na vsak način kako prav nedolžno; kmetič je res nekoliko domišljav in prismuknjen, sicer pa poštena duša.

Vinko. No, dobro, vrát mu ne bomo snemali in ne koles z ojes jemali, take pobalinske budalosti brez dovtipa prepuščamo pouličnim klatežem.

Janko. To sem pa radoveden, kaj neki nameravaš?

Vinko. Moj predlog je ta, da naredimo kmeta za aprila; kako, to bo že samo ob sebi prišlo, ako le malo poskusimo. Na vsak način mora kmet predstavljati kralja Heroda. Toda, že prihaja s pivom. Hura!

Bog vas živi, Gašperček,
In vaš peneči ječmenček!

Četrty nastop.

(Prejšnji, Gašper.)

Gašper (*z veliko steklenico piva in dvema neenakima kozarcema*). Gospodje študentje, naj mi ne zamerijo, da jim prinašam le dva kozarca! Imeli smo tri, ali enega mi je Francek, ki je sedaj v šoli, na tla vrgel, pa je šel „kaput“.

Zdravko. O, zato se ne bomo skregali ne, saj kozarcev ne potrebujemo, mi pijemo kar iz vrčka.

Gašper. Kako ste vendar dobri, gospodje!

Janko. Študentje so vedno „nobel“.

Vinko. No, dajte le sem! (*Pije.*) Izvrstno pivo, to drči po grlu, kakor z oljem namazan blisk! Na zdravje, Janko! (*Dá nató vrček Janku.*)

Zdravko (*kmetu*). Na vaše zdravje! (*Pije in dá potem vrček Gašparju.*) Tako! sedaj pa še vi pijte!

Gašper (*pije in med tem vstane*). Da, to vam pa povem, pivo iz moje kleti, to je bilo še vselej dobro in žlahtno! Takega nima vsak! (*Pije.*) Toda, da ne pozabim, kako bode pa s tremi kralji? (*Med sledečim pogovorom še vedno segajo po vrčku in pijó drug za drugim.*)

Vinko. Dobro, da ste nas spomnili; sedaj so grla zopet namazana, zato se kar tega poprimimo! Kaj bi torej radi od nas?

Gašper. Če smem povedati?

Zdravko. Le ne prikrivajte svojih želja in čutil; na dan z njimi!

Gašper. No potem pa bodite tako prijazni in predstavite mi kar tukaj v moji hiši tri kralje! — Ali sedaj mi je prišlo na misel, da se to vendar ne more zgoditi, ker nimamo kamel in slonov.

Janko. No, če bi šlo samo za kamele, teh je dovolj, take smo že večkrat naredili.

Gašper. Naredili ste jih? Ne, tega ne verjamem, dokler jih ne vidim, toda morebiti bi šlo tudi brez kamel? Glejte, če svojo stvar dobro izvršite, dobite še en vrček piva in moja dekla vam bo prinesla polno ponev pečenih klobas na mizo, in če tudi ni nobenih kamel zraven.

Vinko. Dobro, za to bi se že dalo nekaj narediti, ali žalibog, to še ne gre kar tako, ker manjka še ene osebe.

Gašper. Še ene osebe, čemu neki? Trije kralji so vendar trije, in vi ste tudi trije, torej nobeden preveč, nobeden premalo.

Vinko. Toda vi ne mislite na kralja Heroda, ta mora biti tudi zraven.

Gašper. Tega še videti nečem, zanj mi ni nič! to je bil malovrednež, potepuh, lump, zverina!

Vinko. In vendar mora biti ta kralj na vsak način zraven. Ravno v tem obstoji glavna stvar pri predstavljanju te zgodbe, da trije kralji prekanijo kralja Heroda, kakor je zaslužil.

Gašper. A, kaj še, to bi bilo vendar škoda, če bi nam ta bedasti kralj Herodež vso stvar skazil. Ali ne veste nobenega pripomočka?

Zdravko. O seveda, vi sami bodeite igrali Heroda.

Gašper (*zategnjeno*). Jaz?

Zdravko. Da, Vi. Vi ste prebrisan mož, kakoršnih je gotovo malo v Zakotju. Vi bi gotovo dobro predstavljali kralja Heroda.

Gašper. Da, jaz morem in znam veliko, to vam moram priznati. Že moja rajna stara mati so prerokovali, ko sem ležal še v zibelki: Ta dečko gotovo ne doživi starosti, je preveč prebrisan; saj si že sedaj ne pusti nobene palice v roke dati, takoj misli, da je klobasa. To so imeli prav; kdor me hoče prekaniti, ta mora zgodaj vstati.

Zdravko. Torej dobro, je že dogovorjeno, mi predstavljamo tri tuje kralje, in vi igrate kralja Heroda.

Gašper. Toda poprej bode treba poskusiti, jaz vendar ne verjamem, da bo kar tako šlo.

Vinko. Seveda, to se zgodi vselej pred predstavo. Poskusiti hočemo takoj sedaj le, prava predstava naj bo danes teden.

Gašper. Ali od kod naj vzamemo kraljeva oblačila?

Janko. Kaj še! Kraljevih oblačil gotovo ni v Zakotju na prodaj. Toda tu vam že jaz lahko pomagam. Znan sem dobro z gospodom društvenim predsednikom v Ljubljani, ta nam bo gotovo za danes teden vse potrebno posodil. Pri poskušnji se pa lahko opravi tudi brez posebnih priprav in oblačil, tu si bomo že sami pomagali.

Gašper. Kaj bom pa moral govoriti in delati?

Vinko. Prav malo; glavna reč je, da mirno sedite in tako dolgo molčite, da vas vprašamo.

Gašper. Molčati? Ali je to taka umetnost?

Janko. Seveda; a ne mislite, da je stvar tako lahka! Molčati je velika umetnost; zato stavimo vsak eno krono, da ne boste mogli niti pol ure molčati.

Gašper. Že prav, velja! Ali mislite, da sem taka klepetulja? Bodete že videli, molčati znam, kakor da bi ne imel jezika.

Janko. No, torej dobro! Dajte sem roko v znamenje, da sprejmete stavo! (*Gašper mu krepko stisne roko.*)

Zdravko. Torej, sedaj velja: tri krone dobiti ali zgubiti!

Gašper. Ne treh. eno!

Zdravko. Prosim, ne zamerite: vi ste z vsakim izmed nas stavili za eno krono, to dá skupaj tri krone.

Gašper. Mi je še ljubše, saj bom tako jaz dobil.

Zdravko. Le ne preveč drzno, le verjemite, da bomo vse mogoče poskusili, da vas prisilimo govoriti. Mi tudi dobro vemo, da znašajo tri krone 300 beličev, in to je torej precej denarca za študenta, za to se dobi petnajst vrčkov piva.

Gašper. Počnite, kar se vam zljubi, le dotakniti se me seveda ne smete, ali pretepati me, in mi tudi nobene stvari ne pokvariti ali pokončati.

Vinko. Sprejeto! Sedaj se torej lahko prične poskušnja. Poprej vam pa hočem še jasno povedati, kaj imate storiti: 1. morate mirno sedeti; 2. morate toliko časa molčati, da vam rečemo: dobro jutro, kralj Herod, ali ste dobro spali? 3. na to morate odgovoriti: Hvala za milostno vprašanje!

Gašper. Nič drugega?

Janko. Ne, nič drugega, drugo bo potem že samo ob sebi prišlo.

Gašper. Ali moram že molčati?

Vinko. Ne, sedaj še ne, vam bomo že povedali. Poprej vas moramo še prav posaditi in odkazati, kje naj sedi kralj Herod. (*Janku in Zdravku.*) Pojdimo zdaj, da dobimo potrebnih stvari!

Janko (*proti občinstvu*). To bo pa lepa študentovska burka, katere kmetič ne bo zlepa pozabil. (*Dijaki odidejo.*)

Peti nastop.

Gašper. Ne, tako lahko pa še nisem nikoli zaslužil treh kron, za te bi moral veliko metlâ prodati. Taki-le študentje so res lahkomiselne stvarce, sicer bi ne bili naredili take neumne stave. Saj bi vendar morali vedeti, da ni lažjega, kakor jezik za zobmi držati; — in par besedi: „hvala za milostno vprašanje“, to je še-le prava coprnija za me! In za to staviti tri krone! To je vendar preveč bedasto! Prav za prav bi stave še sprejeti ne smel, ker gotovo dobim. — Da, da, ti študentje so zapazili, da znam tako dobro govoriti, in zato mislijo, da ne znam molčati. Govoriti znam dobro, to je res, a molčati znam še bolje. — Če bi bila moja Katrica še živa, bi se čudila, kako znam govoriti s temi učenimi gospodi! In če bomo drugi teden zares predstavljali tri kralje, kako še bo vse čudilo v Zakotju! Gotovo bo rekel vsak: „Kako vam je ta Gašper imeniten dečko, toliko mi vsi skupaj ne zmoremo!“ — Juhej! (*Poskoči.*) (*Zavesa pade.*)

Drugo dejanje.

Prvi nastop.

(Gašper, Vinko, Janko, Zdravko.)

(*Dijaki vstopijo; prinesó sod, velik rdeč dežnik, pisano konjsko plahto, staro nagubano kučmo [polhovko], metlo in debelo repo.*)

Gašper (*pride za njimi*). Aha, saj ste že zopet tukaj. Ali kaj hočete s temi repami, ki ste jih tukaj s seboj privlekli? Menda me ne bote polivali ali z metlo po obrazu bíli?

Vinko. Ne, bodite le brez skrbi, nič se vam ne zgodi. (*Janku in Zdravku.*) Stopita sem, primita, da ga postavimo! (*Privalé sod, postavijo nanj stol in nad njim razprostró dežnik.*)

Gašper. Kaj pa to pomeni? To je vendar naš sod za meso!

Vinko. Ta nam bo predstavljal kraljevi prestol Herodov.

Gašper. Naš sod kraljevi tron? Tega sem si pa mislil jaz vse drugače. Menil sem, da mora biti to mehka blazina, z najvoljnejšim perjem nabasana.

Zdravko. Glejte, ljubi očka, vi imate čisto prav, toda, to je tudi le za poskušnjo, le za silo. Ko pridejo prihodnji teden potrebne pri-

prave iz Ljubljane, potem bo seveda prestol prevlečen s svilo in žametom, in nabasan s pavovim perjem.

Gašper. A, tako! Jaz sem prav tako mislil.

Janko. No, sedaj pa le sem, da vam pomagamo gor!

Gašper. A kaj še, menite li, da sem kakor trhel štor, da bi ne mogel sam priti na prestol? (*Stopi nerodno gori in se vsede, Vinko se postavi poleg njega na sod.*)

Vinko. Zdravko, daj mi sem škrlatasti plašč! (*Zdravko mu podá konjski koc.*)

Gašper. Kaj! Ta stara cunja naj bi bila škrlatasti plašč?!

Vinko (*pritrdi, da*). Le mirno, to je vse le za silo, pravi kraljevi škrlatni plašč pride že ob svojem času iz Ljubljane.

Gašper. Ali naj vam dam rajši za poskušnjo kako čedno novo rjuho?

Janko. To je sedaj vse eno.

Vinko. Kje je kraljeva krona?

Zdravko. Tukaj! (*Poda polhovko.*)

Gašper. No, če bi ne vedel, da je to le za poskušnjo, bi te stare kučme gotovo ne dejal na glavo.

Vinko (*pritisne mu kučmo na glavo*). To se razume, vse le za poskušnjo. Zlata, z demanti okrašena krona pride ravno tako iz Ljubljane. — Dobro, sedaj še kraljevo žezlo!

Janko (*dá kmetu metlo v roko*). Sprejmite s tem žezlo kraljeve časti!

Gašper. Torej za enkrat metlo! — Pa me menda s tem ne mislite žaliti? Jaz sem pred vsem kmet in posestnik v Zakotju in se pečam z metlarijo le tako postransko.

Vinko. Vedno in sproti pozabite, da je to le za silo. Žezlo z dragimi kameni se gotovo naroči iz Ljubljane. Sedaj manjka samo še državnega jabolka!

Zdravko (*mu poda repo*). Je že tukaj. (*Vinko jo dá kmetu v levico.*)

Gašper. Saj imam debel paradajzar, ta bi se vendar bolj podal; ali naj ga poiščem?

Janko. Prihodnjič, ako ne pride kaj boljšega iz Ljubljane.

Vinko (*še enkrat vse pregleda in vredi*). Tako, sedaj je kralj Herod gotov. Živijo naš kralj Herod! (*Skoči dol.*)

Vsi trije. Živijo, živijo, živijo!

Gašper (*ježno*). Kaj, temu falotu bodeite „živijo“ klicali, temu bedaku, temu oslu trapastemu, ki je takrat dal vse otroke postreljati?

Zdravko. Le nikar se ne hudujte, vi nas le napačno razumete. Ne kralju Herodu, ampak vam velja ta živijo!

Gašper. To je kaj družega, to sem tudi hotel reči.

Vinko. Sedaj pa pride najvažnejše. Ko naštejemo do treh, morate mirno sedeti in nobene besede več ziniti, dokler vas ne vprašamo: „Dobro jutro, kralj Herod, ali ste dobro spali?“ Potem odgovorite resno in častitljivo: „Hvala za milostno vprašanje.“

Gašper. Saj že sedaj molčim.

Janko. Toda hočem vas še enkrat na to opomniti, kajti tri krone so nam vendar dražje, kakor cela predstava treh kraljev.

Gašper. Res? Ali ste videli? Ali vam je žal, da ste stavili? meni nikoli.

Vinko. Torej, sedaj se razumemo. Ena, dve in . . .

Gašper. Še eno besedo. Bodite tako dobri in denite par polén na ogenj! Naročili so mi, naj zôrec zavrem, predno domov pridejo!

Janko. To se bo zgodilo.

Vinko. Torej sedaj! Ena . . .

Gašper. Čakajte, še nekaj! Pazite nekoliko na mleko, da ne uide čez!

Janko. Ne bo treba, je že ušlo! (*Sliši se cvrčanje.*)

Vinko. Sedaj je pa že dosti. (*Hiti.*) Ena dve, tri.

Gašper (*dela čudne obraze, muža se in namrduje, kakor bi hotel še nekaj povedati.*)

Janko (*po kratkem odmoru, med katerim dijaki čudeč se stojé pred Gašperjem in ga ogledujejo*). Izhajajoče jutranje solnce me še ni nikoli tako razveselilo, kakor pogled te neróde.

Vinko. Povejte vendar, gospod kmet, ali še dvomite, da bi znali tudi kamele narediti?

Zdravko. Na vsak način, to se mora priznati, za razstavo goveje živine na Dunaju bi ne mogli dobiti lepšega vola — hotel sem reči zakoškega kmeta — kakor tega tukaj.

Vinko (*obrnjen od Gašperja proč*). Sicer ima res trdo oslovsko kožo, ali čakaj, jaz ga že prisilim, da bo govoril.

Gašper (*žase*). Nikoli ne.

Vinko. Če sem prav slišal, ste že sedaj govorili. (*Gašper zmaje z glavo*.) Naj bo. Janko, vzemi korec, in pogasi z njim ogenj! (*Janko odide, Gašper žuga z metlo*.)

Zdravko. Vi morate pa tudi mirno sedeti, to je tudi dogovorjeno. (*Gašper se praska za ušesi in vzdigne metlo*.)

Vinko (*Zdravku*). Kako se vendar junaško drži, bomo morali naposled še njegovega očka poklicati. (*Gašper se zopet popraska*.)

Janko (*se vrne*). No, dovolj je, jaz predlagam, da gremo domov.

Zdravko. Pojdimo!

Vinko. Toda obljubljene klobase — te bo vendar treba vzeti seboj!

Janko. To se razume. (*Snamejo z vilicami tri klobase, ki visé v kotu pod stropom*.)

Vinko (*kaže klobase kmetu in občinstvu*). Žlahtne klobasice, še vrček piva, in večerja bi ne mogla biti boljša. (*Si razdelé klobase*.)

Janko. No, dobro jutro, Gašper! Priporočamo se vaši naklonjenosti in ne bomo pozabili daleč na okrog raztrobiti tega junaškega čina.

Vinko. Dobro se zabavajte, in ne pozabite povedati pri družini, da jo lepo pozdravljamo!

Zdravko (*tiho kmetu*). Le junaško se držite, gotovo boste dobili!

Vsi trije. Morgen, morgen, morgen!

(*Potem se smešno priklanjajo in plešejo okrog kmeta in med tem začno peti pesem, katero pri odhodu nadaljujejo in končajo*):

Če študent na rajžo gre,
Dobro pije, dobro jé,
Mati dá mu par klobás,
Oče pravi: Was ist das?
Juhajdi, hajdi, hajda,
Juhajdi, juhajda,
Juhajdi, hajdi hajda.
Juhajdi, hajda.

To je tisti dragi „pos“
Ki povsod nas pelje skoz.
Če je lačen, trkat gre,
Tja na vrata farovške.
Juhajdi, hajdi hajda itd.

Častni župnik, dober dan,
Dober dan, gospod kaplan.
In prikloni se do tal,
In mu ni nikoli žal.
Juhajdi, hajdi hajda itd.

Kjer pa nova maša je,
Zanj najboljša paša je.
Med gospodo tam sedi
Z žlahtno piško se masti.
Juhajdi, hajdi hajda itd.

Vince pije, kar se dá,
Zraven poje iz srca;
Živi Bog študente vse,
Mašnike in matere!
Juhajdi, hajdi hajda itd.

(Petje postaja vedno bolj tiho,)

Drugi nastop.

(Gašper — pozneje dva hlapca in ded.)

Gašper (*previdno gleda okrog*). Ti falotje bi me res bili kmalu prisilili, da bi bil govoril. Toda dobro sem se držal, to so morali sami priznati. Sedaj se delajo, kakor da bi hoteli oditi, pa to delajo le tako — e, jih že poznam. Bržkone se sedaj tudi oni preoblačijo v kralje. (*Gleda zopet okoli*.) Takoj bodo zopet tukaj in se postavijo na prežo, radi bi dobili tri krone — seveda — dobro naj jim teknejo! Haha! (*Reži se*.) Plačati bodo morali, in ako bodemo potem drugi teden igrali tri kralje, bode takrat veselje toliko večje. (*Gleda okrog*.) Če mi le te kanalje študentovske ne pošljejo na vse zadnje res še očeta na vrat; nič jim ni zaupati. In če tudi, — ko sem rekel A, rečem tudi B — in če tudi samega našega gospoda župnika pokličejo, molčal bom, kakor krt. (*Posluša*.) Toda tiho, že zopet gredó!

Prvi hlapec (*stopi s sekiro v roki na oder, zazija začudeno in govori*): O, za božje čase, kaj pa je to? Gašper! Kaj pa počnete tukaj? — Kaj se vam je zgodilo? Zakaj ne govorite? (*Maje z glavo*.) To pa tudi ni kar tako samo od sebe. (*Zavpije skozi okno*.) Andrej! Pojdi no brž noter! (*Zase*): Ne, kaj tacega se mi pa še ni pripetilo.

Andrej (*drugi hlapec*). Kaj pa je? Kaj je to?

Prvi hlapec. Da, to tudi jaz pravim, kaj more biti družega, kakor, da se je našemu gospodarju nekoliko zmedlo. Tu je treba hitre pomoči. Le urno skoči k doktorju, naj takoj sem pride! Pa Bog ne daj komu drugemu kaj praviti o tem, sicer bi bilo takoj vse v ognju! (*Andrej odide.*)

O, ubogi Matijče, kaj bo neki rekel? Da bi ga le še ne bilo takoj domov! (*Pogleda skozi okno.*) Ah, škoda, je že tu.

Matijče (*stari oče*). Ka-a-aj je pa to?

Hlapec. Da, ljubi oče, tukaj sedi vaš Gašper, kakor nor, nobene besede ne morem spraviti iz njega.

Matijče. Gašper! Gašper! Kaj ti je vendar? Reci vendar kakšno! Ali mi nič ne odgovoriš? Zakaj gledaš tako zmešano? Vsaj z menoj govôri! O, to vendar ni za nikamor! (*Hlapcu*): Urno, urno po doktorja, morebiti bo ta še pomagal!

Hlapec. Je že Andrej šel.

Matijče. Ali povej mi, kaj misliš, da se je Gašperju pripetilo?

Hlapec. Gotovo se mu je zmedlo.

Matijče. Da, da, zmedlo se mu je, tega sem se jaz že dolgo bal, saj mu je bilo vedno tako nekam čudno v glavi. — Sem že zjutraj mislil, da nas danes še kaj hudega čaka. Pomisli, danes na vse zgodaj sem videl črnega polža, ki je lezel od desne proti levi — to

pomeni vedno kaj slabega. Poglej tam - le v pratiko, gotovo je tudi danes nesrečen dan!

Hlapec. Danes je prvega aprila.

Matijče. No, to imamo že zopet; prvi april je najbolj nesrečen dan v celem letu, na ta dan je bil Antikrist rojen.

Hlapec. Ej, pustite to, to je vse le prazna vera.

Matijče. Naj bo prazna vera, če hoče, toda nekaj resnice je na tem, le verjemi mi, jaz sem starejši od tebe.

Tretji nastop.

(Prejšnji. Branjevec z jajci.)

Branjevec (*pride noter med lajanjem psov in kokodakanjem kokoši, s košem jajc na hrbtu*). Dober dan, Matijče! Kako je kaj z jajci? Danes dobite tri beliče več za ducat, in surovo maslo je tudi poskočilo.

Matijče. Kaj so mi mar jajca in surovo maslo? Če bi bil le moj Gašper zopet zdrav, potem bi jih pri nas kar zastonj dobili!

Branjevec (*še le sedaj zagleda Gašperja ter ga ogleduje*). Ne, ne, kaj tacega še žive dni nisem videl. Ali vam hočem nekaj povedati? Ta ni bolan, ampak gotovo je začaran.

Matijče (*prestrašen*). Kaj pravite? začaran?

Branjevec (*s poudarkom*). Da, začaran, obseden od hudiča. To pride odtod, če kdo

glavo tako visoko nosi, in če kdo poštene ljudi goljufa z gnilimi jajci, ali staro surovo maslo v novo prenareja in kot sveže prodaja. To pride od tod; tu imate plačilo!

Matijče. Moj Bog! Moj Bog! Kaj naj začnemo? Povejte vendar, vi pridete s toliko ljudmi v dotiko, ali ne bi vedeli kakenga pripomočka proti temu?

Branjevec. Morebiti vem, bom poskusil, kar je v moji moči. Nekoliko razumem o zagovarjanju, hočem poskusiti, če bi ne mogel izgnati hudiča.

(Govori med smešnim pripogibanjem):

spredaj: Hokus, pokus, lokus, kokus;

na desni: lakus, kvakus, drakus, knakus;

zadej nad sodom: ikus, kvikus, mikus, drikus;

na levi: ukus, tukus, tajfel spukus.

(Gašper mahne z metlo po jerbasu, da padejo jajčje lupine ven.)

Branjevec. Vsi dobri duhovi! (Zbeži.)

Hlapec *(pogleda skozi okno).* Ah, sedaj gre zdravnik. To je dobro, izganjati hudiča je tako sama neumnost. *(Pobere nekaj jajčjih lupin in jih vtakne v žep.)*

Četrty nastop.

(Prejšnji brez branjevca, zdravnik z Andrejem.)

Zdravnik. Dober večer, Matijče! Kako je?

Matijče. O, gospod doktor! gospod doktor! Pogledjte vendar našega Gašperja, pomagajte

nam, storite vendar, kar vam je največ mogoče, za denar nam ni prav nič.

Zdravnik (*preiskujoč bolnika*). Koliko časa je mož že v tem stanju?

Matijče. Ne vem prav natanko, nikogar izmed nas ni bilo tukaj, ko mu je to prišlo. Še pred dobro uro je bil pri nas na polju. Potem je šel domov, da bi pojužinal in za nas zavrel mleka in zorca. Južino je že vso snedel, kakor vidite (*pokaže prazno skledo*), ali mleko je ušlo čez in ogenj je pogašen.

Zdravnik. To je bil pa gotovo kak tujec tukaj.

Matijče. Gotovo bo kaj tacega, ta je moral to prizadeti ubogemu Gašperju. Moj Bog, kaj naj začnem, ubogi starec, če bi Gašperja več ne bilo? To bi bila moja smrt! (*Vije roke.*)

Zdravnik. Le potolažite se, dobri ded, Gašper ne bo umrl, o tem sem že prepričan. Zdi se mi, da si je to trdno misel v glavo vtepel, da je kakšen kralj ali cesar. Ker mu je manjkalo kraljevih znamenj, zato je znesel skupaj to šaro. Najpreje ga hočemo bacniti raz njegovega namišljenega prestola in mu potem vzeti našemljeno kraljevo opravo. (*Hlapcema.*) Pojdita sem, pomagajta, da ga primemo! (*Gašperja vzdignejo s stola in mu odvzamejo posamezne stvari.*)

Matijče (*med tem*): O, ubogi moj Gašper! Kaj sem moral vse doživeti! (*Vzdihuje.*)

Zdravnik. Potrpite! Potrpite! ljubi očka! (*Hlapcema.*) Sedaj mi prinesite korec vode in brisačo! (*Prinese. Matijče obriše z ruto Gašperju obraz.*) (*Zdravnik dedu.*) Bodite potolaženi, gotovo je še mnogo upanja. (*Hlapcema.*) Sedaj ga držite, pa previdno, da me ne ugrizne. (*Zdravnik pomoči brisačo v vodo in jo drži Gašperju na čelo.*)

Gašper (*skoči po konci in vpije*). Sedaj je pa že dosti! O, preklicana reč! Sedaj je vse izgubljeno! Oh, jaz ubogi siromak!

Matijče. To je dobro, da zopet govori.

Gašper (*divje*). Da, zopet govori! K temu ste me samo Vi prisilili. Sedaj je pa cele „storije“ konec, in tri svetle kronce, bès jih vzemi! O, človek mora res obupati. Vse ste mi uničili!

Zdravnik. Toda, ljubi mož, kaj vam je vendar, kaj smo vam uničili?

Gašper. Da, le pogledjte, gospod doktor, vse se je tako lepo pričelo in imeli smo igrati tri kralje z Jutrovega in jaz sem bil kralj Herod. Prav za prav smo šele poskušali, in če bi jaz sedaj dobro igral kralja Heroda, potem bi prihodnji teden to igro zares predstavljali.

Zdravnik (*hlapcema*). Še vedno se mu mêde. Zato hočem najpreje še nekoliko poskusiti z ohlajanjem, in če se potem nič na bolje ne obrne, potem mu bomo puščali.

Gašper (*ježno*). Ne, ne meša se mi ne, vi ste mi vse pokvarili in uničili. Bodite vendar enkrat pametni! Glejte, jaz sem moral kot

kralj Herod molčati, dokler bi me trije kralji ne vprašali: „Dobro jutro, kralj Herod! Ali ste kaj dobro spali?“ Nato bi moral odgovoriti: „Hvala za milostno vprašanje.“ Stavil sem za tri krone, da bom vse tako storil. Sedaj ste me pa vi prisilili govoriti, in jaz moram tri krone plačati, in s predstavljanjem treh kraljev tudi ne bo nič. Najrajše bi videl, da bi bila cela stvar na vrhu Grintovca! (*Stisne krepko pesti.*)

Zdravnik (*pomoči brisačo; hlapcema*). Dobro ga držite, še nekoliko mu hočem glavo ohladiti, potem bo bolj miren.

Gašper. Ej, kaj še! Pustite vendar vodo pri miru! Dajte mi enkrat mir, drugače bom še zares znorel!

Zdravnik (*žase*): Meni se nekaj svita. Ali so znabiti trije dijaki? . . . (*Gašperju.*) Povejte mi vendar, Gašper, kdo so pa bili prav za prav trije kralji, to se pravi oni, ki bi imeli tri kralje predstavljati?

Gašper. To so bili trije zelo učeni gospodje, študentje iz Ljubljane (*gleda okrog*), saj stojé gotovo blizo kje in poslušajo.

Zdravnik (*žategnjeno*). A, tako! Sedaj mi je vse jasno: ta je pa prav aprilova; ta se je krasno obnesla. Študentje so svojo stvar prav izvrstno naredili.

Gašper. Pa vendar ne mislite, da so me študentje za norca imeli in me za nos vodili?

Zdravnik. Kaj pa družega? Ti so vas kar lepo na led speljali in vas pustili ravno tako zastonj čakati, kakor takrat kralji z Jutrovega kralja Heroda. Oni študentje so mi prišli ravno pred našo vasjo nasproti; nesli so vsak jedno klobaso okrog vratu in so bili prav židane volje. Ko ste torej tukaj sedeli kot kralj Herod in čakali, so se vrnili trije kralji po drugem potu v svojo domovino. (*Glasen smeh na odru.*)

Gašper (*stiska pesti*). Ti nesrečni študentje! Ti falotje!

Zdravnik. Ha, precej trdo so vas prijeli, vendar vam je to lahko v veliko korist. Gotovo mi ne bodete zamerili, da vam podam pri tem nauk z dobrega namena!

Gašper. Ne, vam ne bom nič zameril, gospod doktor; ali študentje, ti naj mi le še enkrat pridejo v pest! (*Žuga.*)

Zdravnik. Ne zamerite; ako hočete, so ravno dijaki vaši najboljši svetovalci in največji dobrotniki. Že delj časa sem namreč opazoval, da radi glavo nekoliko po konci nosite, da hočete biti nekoliko „nobel“, da radi z višjimi osebami občujete in vaše vrstnike prezirate. Kaj tacega se je moralo enkrat za vselej četudi nekoliko neprijetno končati. Kdor glavo previsoko nosi, ta pogosto z njo kam zadene, se hitro preobrne in imajo ga radi za norca. Tu so vas dijaki, kakor se mi zdi, temeljito ozdravili in vas naučili pregovora:

Pri svojih kopitih ostani čevljar,
In pluga drži naj se oratar!

Gašper. Imate že prav, gospod doktor! Saj tudi ne bom več tako ravnal, poboljšal se bom in gotovo ne bom vse žive dni več igral kralja Heroda. Toda to pa rečem in pri tem ostanem: Ti preklicani študentje, ti pobalini, sleparji, kanalije, lumpje, falotje!

Zdravnik. Tu je torej moja umetnost odveč, našel sem v dijakih dobre zastopnike; vi ste na vsak način temeljito ozdravljeni. Zato zakličimo v zahvalo vašim dušnim zdravnikom, študentom trikrat: živijo! ker so vas tako srečno ozdravili.

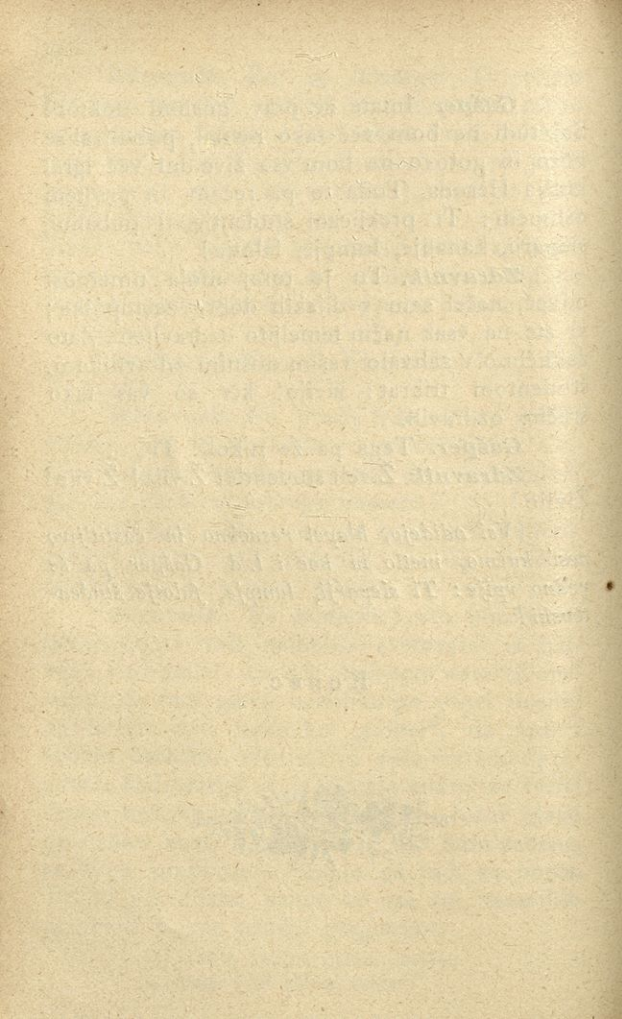
Gašper. Tega pa že nikoli! Ti...

Zdravnik. Živeli študentje: Živijo! Živijo! Živijo!

(Vsi odidejo, hlapci resnobno in častitljivo nesó kučmo, metlo in koc i. t. d. Gašper pa še vedno vpije: Ti sleparji, lumpje, falotje študentovski!)

Konec.

Župan sardamski ali Car in tesar.

Veseloigra v treh dejanjih.

Osebe:

Car Peter Mihajlov.

Fliman, njegov prijatelj, tesarski pomočnik.

Rigo, ribič.

Braun, vodja sardamskega ladijišča.

Friderik, nečak Braunov.

Van Bett, župan sardamski.

Lord Lindsay, angleški poslanik.

Marquis de Châteauneuf, francoski poslanik.

Lefort, ruski poslanik.

Častnik.

Vojaki, tesarji, kmetje.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

Car in **Fliman** sedita kot tesarska pomočnika oblečena na brunu ter se zaupno pogovarjata.

Fliman. Toda, da bi potonili vsi slaniki! Jaz ne razumem Tvojega računa.

Car. Saj je vendar takó jasen; ti le ne paziš!

Fliman. Pač, pač, poglejva... Najino mesečno plačo si menda dobil?

Car. Kajpada; 20 tolarjev za vsacega.

Fliman. Je že prav! in stroški?

Car. So bili nekako precejšnji.

Fliman. To sem si mislil tudi jaz... bil sem nekaj slaboten in sem pil ta mesec dvakrat toliko, kakor sicer. Pa pustiva vse podrobnosti, poglejva raje, koliko je še ostalo.

Car. Vsega skupaj... ostane še vsakemu po 12 tolarjev.

Fliman (začuden). Kaj praviš, Mihajlov?

Car (vstane). 12 tolarjev, tukaj jih imaš (mu jih dá); ali ti je morda žal, da si me postavil za svojega blagajnika?

Fliman (tudi vstane). Bog varuj! Ali, prijatelj, ti se gotovo motiš; jaz sem popil gotovo že za 30 tolarjev!

Car (se smeje). Red je prvi vir bogastva, moj dragi!

Fliman. O ja, jaz se bodem tudi reda učil; potrošil sem več nego dobil, in vendar imam še poln žep.

Car (*veselo*). Le tiho bodi; kadar odpotujem, ti razodenem svojo skrivnost.

Fliman. Kaj nas misliš kdaj zapustiti?

Car. Tega ravno ne, a kmalu bode leto, odkar sem šel od svoje družine in iz domovine svoje, in prej ali slej...

Fliman. Kakor gotovo mi je Peter Fliman ime, bi mi bilo po tebi silno hudo...! Ah, tako si dober, ljubim te kot svojega brata. Tvoja odkritosrčnost, tvoja živahnost mi ugaja nad vse. Celó najini imeni sta jednaki, saj naju imenujejo dvojčka, oba Petra!

Car. Pa še jedno lastnost imam, ki je za-te najbrže tudi dragocena.

Fliman. Katera pa?

Car. Ej, tista, da vedno tako potrpežljivo poslušam, ko mi pripoveduješ o svojih mukah in neumnostih, ki si jih napravil.

Fliman. To je pa res! Toda, ali veš, da se še vedno tresem radi jedne take neumnosti?

Car. To je pa nekaj novega; saj uganjaš navadno svoje neumnosti grozno neustrašeno.

Fliman. Šalo na stran! (*Za-se*) Naš gospod župan van Bett še zmirom po meni poizveduje.

Car. Kaj imaš tako važno stvar na srcu?

Fliman. Poslušaj, Mihajlov! pred teboj nimam nobene tajnosti... v Rusiji sem bil rojen. Ko sem bil 18 let star, so hoteli na vsak način, da potrebuje car moje službe;

utaknili so me v uniformo in mi dali puško v roke. Presneto! Vojaško življenje mi ni nič kaj ugajalo, in nekega lepega dne sem se poslovil, ne da bi koga za to vprašal.

Car. A-á že razumem.

Fliman. Zato sem prišel v Sardam in zgrabil za sekuro in oblič. Moj oberst se je morda kdaj domislil, da me ni bilo k apélu, in to županovo poizvedovanje . . .

Car. Razumem te! Treba se nama bode čuvati!

Fliman. Dà, dà, i meni se zdi, da imaš tudi ti kaj podobnega na vesti . . . Vedno se braniš, da bi kaj povedal o svoji rodbini in domovini . . . Sploh pa to meni nič mari.

Drugi prizor.

(Prejšnja, Rigo.)

Rigo (za kulisami). Slaniki! sveži slaniki! holandski sla . . . (Na odru.) Dober dan, gospôda, dober dan! Me veseli, da Vas morem pozdraviti!

Fliman. Dober dan, Rigo; kaj pa prenašaš?

Rigo. Dobre, slane, morske slanike, najboljše vrste! (Zapoje *pesmico*.)

Car. Ti prihajaš naravnost iz Amsterdama,

Rigo. Tako je, gospod, ravnokar sem prišel iz mesta.

Car. Ali je kaj novega v glavnem mestu?

Rigo. Pač, jako važno novico sem slišal.

Car. Kakšno pa?

Fliman. No, Rigo, povej Mihajlovu svoje novice; té mu bodo boljše teknile, kakor tvoje sardine.

Car. Praviš, da veš nekaj novega?

Rigo. Pravijo, da se je utihotapil na Holandsko neki vohun francoskega kralja Ludovika XIV., preoblečen v tesarskega pomočnika.

Car. Kaj, to se pripoveduje?

Rigo. Pravijo tudi, da je namestnik Viljem obljubil 150 zlatih kron tistemu, ki bi zalotil tega sovražnika republike

Fliman. 150 zlatih kron ...! Vohun!

Car. Ali je pa to res ... povej ... In kdaj se je prikradel vohun na Holandsko?

Rigo. Približno pred 14. dnevi.

Car. Sicer ne veš več ničesar?

Rigo. Ne, gospod, ničesar več.

Fliman. In kaj govoré o tem vohunu?

Rigo. Kaj naj bi govorili o njem? Vohun je.

Fliman. In ta vohun ima gotovo veliko denarja pri sebi?

Rigo. Tega sicer ne vem, toda brez dvoma ga mora imeti, ker je poslanec tako mogočnega kneza ...

Car. A, kaj! prijatelj, kaj se boš brigal za to neumnost; saj se naju ne tiče.

Fliman. Kdo vé! Kaj pa Friderik tukaj išče?

Tretji prizor.

(Prejšnji, Friderik.)

Friderik. Vesela novica, Petra moja, vesela novica, Rigo.

Fliman. Kaj pa je, Friderik?

Friderik. Vi bi ne uganili! Danes imamo praznik!

Car. Kako to?

Friderik. Pa še velik praznik! velika pojedina! Primaruha, danes je god mojega strica, to ne bo mala reč!

Fliman. Kaj? to sem pa čisto pozabil: god našega mojstra!

Car. To bo pa za-te, Rigo; saj bode cela reč najbrž pri „rdečem volu“?

Friderik. Kaj pa! Vse je že pripravljeno za nocojšnji večer.

Car. Rigo, do večera se oglej malo povasi, a ne govôri nikomur o tistem vohunu, in če kaj novega izveš, povej meni; plačal te bodem dobro. Na svidenje zvečer, Rigo!

Rigo. Hvala lepa, gospodje. Z Bogom!

Četrty prizor.

(Fliman, car, Friderik.)

Friderik. Še nekaj, Fliman, morda nam pretí nevarnost!

Fliman. Kaj, kaj praviš?

Friderik. Dobro vem, da nimaš župana posebno rad, on je za-te pravo strašilo.

Car. Kaj pa je, Friderik?

Friderik. Župan je ravnokar obiskal mojega strica, in slišal sem, da je prišel župan preiskavat naše delavnice.

Fliman. Ojoj!

Car (*za-se*). Kaj so morda mene zasledili?

Fliman (*za-se*). Najbrže mu je kaj sporočil moj oberst!

Friderik. Zdi se mi, da sem nekako tako razumel, kakor da hoče nekaj poizvedeti (*Ugleda Leforta.*) Ah, ta nam je morda hotel prisluškovati!

Car (*za-se*). Lefort je tukaj! (*Glasno*). Ali tega misliš, Friderik? Ne boj se ga, on je moj prijatelj

Peti prizor.

(Prejšnji, Lefort.)

Lefort. Dober dan, Mihajlov; dober dan, dragi moj Fliman.

Car (*mu seže v roko*). Precej zgodaj si prišel v našo delavnico.

Lefort. Precej važni opravki. . . (*Tiho carju.*) Vaše Veličanstvo mi mora dovoliti kratko avdijenco.

Fliman (*potreplje Leforta po ramah*). No, gospod trgovec, kako je kaj z Vašo kupčijo?

Lefort. Dosti dobro! Mislil sem naročiti pri gospodu Braunu nekoliko sto metrov debelih vrvij; in Vi, Fliman, ali ste še zmerom zadovoljni s svojim učencem? Ali kaj napreduje?

Fliman. On? O, ta zna več nego jaz! Vse ugame, še predno mu kdo pové; on bo še kdaj imeniten delavec, to Vam zagotavljam.

Lefort (*tiho carju*). Pošljite proč te ljudi!

Car (*tiho*). Tiho! pojdiva na stran. (*Tiho se razgovarjata*).

Fliman (*Frideriku*). Glej že zopet šepečeta.

Friderik. Ali je gospod morda Mihajlov sorodnik?

Fliman. Kaj še! Jaz stavim, da je kak jud ali oderuh . . . zmiraj mu nosi papirje, da jih podpisuje; da bi reveža le ne spravil v nesrečo!

Friderik. Ah, moj Bog, jaz se tukaj zabavam, stric me pa išče. Če bi me tukaj dobil! (*Caru.*) Mihajlov, na svidenje zvečer!

Car. Na svidenje!

Fliman. Stoj, tudi jaz imam opravke, precej pridem, Mihajlov. (*Tiho.*) Toda varuj se tega človeka (*pokaže na Leforta*); prepričan sem, da si izposojuješ od njega denar; na vse zadnje te bode še osleparil. Pojdiva, Friderik. (*Odideta.*)

Šesti prizor.

(*Car, Lefort.*)

Car (*veselo*). Pri moji veri, dragi moj Lefort, ti pa nisi na najboljšem glasu v Sardamu; svetujejo mi, naj se te ogibljem. To je pa res lepo za poslanika!

Lefort (*nekoliko nevoljen*). Za vraga, to je Vaša krivda, Veličanstvo; silite me, da igram

ulogo kakega ... Kdo neki bi spoznal v takile obleki poslanika ruskega carja!?

Car. E, kaj! Poslanik se pač ne more veliko pritoževati, če se car tako dobro počuti v obleki tesarskega pomočnika.

Lefort. In vendar bode te morali kmalu opustiti vse to.

Car. Opustiti?

Lefort. Tako je, Veličanstvo! Hvalil sem Vaš plemeniti načrt, da zapustite svoje države; toda čas bo, da dokončamo svoje potovanje ... V enem letu, odkar delate v sardamskih delavnicah pod imenom Petra Mihajlova, se je v Evropi mnogo spremenilo, in koristi naše Rusije ...

Car. Koristi Rusije! Lefort, v tej raskavi obleki sem v enem letu več storil v svojo čast, kakor bi bil storil car v desetih letih, če bi ne bil nikoli zapustil prestola in palače svojih očetov. Po moji skrbi in moji vstrajnosti bode srečen cel narod. Oprostil ga bodem dolgoletne nevednosti in vseh predsodkov, in nekda bode blagoslavljal moj spomin. V svojem carstvu hočem zreti dobre zakone, umetnosti in znanosti, moč in bogastvo. Nobena stvar mi ni pretežka, ako je treba koristiti narodu mojemu. Ko bodem umiral, takrat naj bi mogel reči: Bil sem njegov kralj, kajti osrečil sem ga!

Lefort. In vendar moramo odpotovati! Veličanstvo, in hiteti v Moskvo. Zvezne sile, ki so združene proti Ludviku XIV., upajo, da

Vas zasledé in zadržé, da se še ne vrnete v svojo državo ; med tem bi netile nemir v Rusiji. Poslaniki so že zbrani v Ryswicku . . . Sumijo, da ste skriti v Sardamu, in jaz vem, da se že veselé, kako vas bodo z zabavami zadržavali . . .

Car (smehljaje). Ti me pa že slabo poznajo. Lefort, počakajmo še poročila moskovskega guvernerja ; njegova poročila naj odločijo ; sicer pa imej med tem že vse pripravljeno za odhod, da morem na prvi mig zapustiti Holandsko . . . (*smeje*). A zdaj sem že dosti dolgo igral carja ; zdaj bodem zopet tesarski pomočnik. (*Zapôje.*)

Sedmi prizor.

(*Car. Lefort. Fliman.*)

Fliman (Lefortu). Še vedno tukaj ? Eh, gospod trgovec ! Ta ubogi Mihajlov mora delati, če hoče živeti. Vi ga pa zadržujete, da trati čas z nepotrebnim klepetanjem,

Car. Jaz sem mu že tudi povedal, da naj se briga vsak za svoje stvari.

Lefort. Vi ste pa nekaj slabe volje, gospod Fliman ?

Fliman. Imate čisto prav, gospod, jako slabe volje sem. (*Tiho carju.*) Ti, naš župan je bil ravnokar v delavnici. Saj ugameš zakaj ?

Car. Van Bett ? Zlomka ! jaz bi se z njim grozno rad seznanil. (*Tiho Lefortu.*) Teci, in kar najhitreje odredi, da dobimo potrebnih častnikov in mornarjev.

Lefort. (*Tiho.*) Kje jih naj dobim?

Car. V gostilni, kjer se vrši praznovanje.

Fliman. Že prihajata, mojster Braun in župan!

Lefort. (*Tiho.*) Jaz grem! (*Odide; od druge strani prideta Braun in Van Bett.*)

Osmi prizor.

(*Car. Fliman. Van Bett. Braun.*)

Braun (*s klobukom v roci*). Izvolite vstopiti, gospod župan, ako hočete začeti s svojo inspekcijo.

Van Bett (*s papirji v rokah*). Dà, dà! Preiskava, preiskava... To je res taka reč, kakor bi mi treščilo iz jasnega neba, ko sem dobil poročilo iz Amsterdamu.

Car (*za-se*). Iz Amsterdamu!!

Braun. Kaj se je zgodilo, gospod župan?

Van Bett. Kaj se je zgodilo...! Sel... Depeše, ukaz... No, ker stvar tudi vas zadeva, ne bode nič škoda, če jo tudi vam razodenem. Torej berite to-le, potem mi povejte, kaj ste brali!

Braun (*smeje*). Jaz, gospod župan... Saj jaz ne znam brati... Vzemite ti, Mihajlov... on je bolj učen, zna brati, pisati in računati...

Van Bett. No, to je malenkost... Poznam dobro ljudi, ki tega ne znajo...!

Braun. Pa ga res ne morem pogrešati, brez njega se ne morem ničesar lotiti.

Van Bett (*globoko vzdihne*). Tako je, dà, vsem velikim možem se tako godi, če nimajo svojega tajnika... No, moj máli, (*carju*), ti znaš brati?

Car. Ne bogvé kako.

Van Bett. A, kaj saj znaš; saj ne zahtevam, da bi moral tako dobro znati, kakor jaz, tega tudi ni treba. Tvoj stan tega ne zahteva.

Car (*bere*). Gospod župan (*prestane in preleti naglo vse vrste na tihem*).

Van Bett. Ne bere slabo; za svoj stan bere čisto dobro... le naprej, sinko moj.

Car (*bere*) Gospod župan, vladi je silno veliko na tem, da pozna in strogo nadzoruje vse korake nekega Petra, ki dela v sardamskem ladjišču.

Fliman (*žase*). Uf!

Car (*žase*) Lefort je imel prav.

Van Bett. Kdo je nekaj spregovoril? (*Vpraša vsacega po vrsti.*) Nekdo je rekel: uf!

Car (*bere*). Porabite vsa sredstva, da ta tujec ne uide iz Sardama, in naznanite takoj vse, karkoli zveste o njem.

Imam čast itd. itd. itd.

Van Holben, župan amsterdamski.

Van Bett (*vzame pismo nazaj*). Itd. itd... Že to Vam pové, kako važno je to poročilo.

Braun. Ali morda na koga sumite, ki bi...

Van Bett. Lepo vprašanje! Jaz vedno sumim, jaz!... jaz moram vedno sumiti, in jaz stavim, da se gre za to, da zapremo kako sum-

ljivo osebo, sumljiv individuum, morda kakega vojaškega beguna!

Fliman (*zase*). Me že imajo!

Van Bett. Naj pridejo vsi vaši delavci sem.

Braun. Kaj, potemtakem bi se moralo vse delo prekiniti!

Van Bett. Kar se tega tiče, gospod Braun, naj pa pometa vsak pred svojimi vrati! Jaz vendar ne bom povsod okrog letal in spraševal! Kaj pa mislite?

Braun. Kakor ukazujete, gospod župan. (*Flimanu.*) Fliman, pozvôni z vélikem zvoncem in povej delavcem, naj sèm pridejo. (*Fliman odide, pozvoni in tesarski pomočniki pridejo od vseh strani. Zraven pojó kako pesem.*)

Deveti prizor.

Van Bett (*bolj za-se*). Zdaj pa le pozor! Pričeti moramo bolj zvito, da ničesar ne zapazijo. (*Glasno.*) Komu izmed vas je ime Peter?

Car. Meni gospod župan.

Van Bett (*Braunu*). Ta bo!

Fliman. Meni tudi!

Van Bett. Ahá ta tudi!

Več pomočnikov. Jaz sem tudi Peter!

Van Bett. Na, tukaj imaš! Zdaj imam celo trumo Petrov! Kaj naj storim...? Ahá, dobro sredstvo! (*Delavcem.*) Saj vi ste iz Sardama, ali ne?

Delavci Seveda, gospod župan!

Van Bett. Dobro! (*Caru in Flimanu.*) Jeden izmed vaju je vsekako tujec!

Oba. Dà, gospod župan!

Van Bett (*Flimanu*). No já! Poglejmo torej! Kje si ti rojen?

Fliman. V Smolensku na Ruskem.

Van Bett. Dobro! (*Carju.*) In ti?

Car. V Moskvi na Ruskem.

Van Bett (*osramočen*). Tudi? in tvoje ime?

Car. Peter Mihajlov.

Fliman. Peter Fliman.

Van Bett. (*Braunu*). Peter! Peter! Sitna stvar. Namesto jednega imamo dva! Toliko Petrov, da se smeti iz njih delajo!

Braun. Kaj vas pa tako razburja gospod župan?

Van Bett. Vse, vse! Poglejte samo, v kaki zadregi sem! Naročajo mi, da naj zasledim tujca, kateremu je Peter ime ... kaj se to pravi ... poslali naj mi bi natančne podatke njegovega stanovanja, ulico, hišno številko, in s svojim zdravim razumom bi potem navsezadnje še kaj našel.

Braun. To je vaša stvar, gospod župan. Dovolite mi torej, da se vrnejo moji ljudje k delu.

Van Bett To je res ... ali ta dva Petra naj ostaneta tukaj; slučajno mi šine morda kaka srečna misel v glavo.

Braun (*delavcem*). Le naprej, fantje, v jedni uri se vidimo v gostilni.

(*Pomočniki odidejo prepevaje.*)

Deseti prizor.

(Van Bett, Braun se odpravlja na odhod.)

Van Bett (*premišljaje.*) Fliman! Nekaj mi je prišlo na misel . . . Tako je, pri moji veri . . . Še trenotek, gospod Braun . . . Zdi se mi, da sem našel . . . Ta Fliman mi ne gre iz glave.

Braun. Fliman! on je najpoštenejši dečko na svetu!

Van Bett. Ta, ta, ta . . . pošten dečko, kakor hočete, pošten ali nepošten . . . Pravili so mi že o tem Flimanu . . ., da je nevaren človek . . . malovreden človek . . . pijanec, ki se najraje pretepa . . .

Braun. Ohó, to je pa . . .!

Van Bett. Dà, dà, gospod Braun; pa jaz sem tudi še tukaj . . .! Poizveduje se za nekim sumljivim človekom, in to more biti le kak žganjar, ki pobija kozarce in steklenice.

Braun (*nestrpno*). Oprostite, gospod župan, imam važen opravek. — (*Hoče vèn.*)

Van Bett. Potrpite še jedno minuto . . . Vi pripravljate vendar svečan obed v gostilni?

Braun. Res je.

Van Bett. Znano vam je, gospod Braun, da so vsi javni lokali pod mojim nadzorstvom, in da bi morali torej vi mene o tem obvestiti.

Braun. I seveda; toda saj ste mi že dali dovoljenje.

Van Bett. Kaj to! saj ne govorim zdaj o tem! Ostaniva pri stvari... V današnjih razmerah utegne nastati pri tacih pojedinah prepir ali še kaj hujšega, in jaz kot župan si ne morem kaj, da bi ne bil navzoč.

Braun. Ej vraga! Jaz vam ne bodem brnil, če hočete nadzorovati.

Van Bett. To je lepo! Ljubše mi je, da me samo povabite.

Braun. Kako to?

Van Bett. Ne radi jedí, oh, Bog varuj! Saj vam je znano, da imam svoj diné v domači hiši... in vsak vé, da si privoščim prav dobro hrano... Obkorej je že obed?

Braun (*jako začuden*). Opoldne, gospod župan.

Van Bett. Je že prav! pravočasno bodem tam... Nadzoroval bodem vse od kraja do konca... in morebiti... da ne začnete brez mene!

Braun (*za-se*). Ta se pa zna na prav fin način povabiti! Da se le ne sramuje!

Enajsti prizor.

(Prejšnja. Friderik.)

Friderik (*Braunu*). Stric! Neki Anglež — jako gosposk — je ravnokar prišel. Rad bi ne-utegoma s teboj govoril.

Van Bett. Neki Anglež?

Braun. Najbrže je tisti, ki je že enkrat ogledoval našo delavnico

Van Bett (*ponosno*). Anglež! Brez dvoma kakšen Lord ... in Vi mi niste ničesar povedali o tem? Jaz grem z Vami; jaz sam ga hočem vsprejeti. Razume se, da tako visoka oseba zasluži našo največjo pozornost. (*Odidejo.*)

(*Zastor.*)

Drugo dejanje.

Prvi prizor.

(Lord Lindsay, Van Bett vstopi ravnokar.)

Van Bett. Kaj želi Vaša milost? Ali si hočete ogledati kako luko, arzenale, ladije? Vse Vam je na razpolago, milostljivi gospod!

Lindsay (*skrivnostno*). Poslušajte me! Poizvedovati bo treba nekaj silovito važnega.

Van Bett. Le govorite, milord . . . ! Poizvedovati, ah, to je kakor nalašč za-me!

Lindsay. Ali bi Vam smel zaupati? Ali znate biti previdni, in pred vsem, ali znate molčati?

Van Bett. Bolje kakor vsak!

Lindsay. Vsega Vam še ne morem zdaj razkladati . . . Pozneje bode izvedeli, kdo sem. (*Van Bett hoče oditi, misleč, da je že vse pri kraju, a se vrne brzo nazaj, ko lord Lindsay pristavi:*) Potruditi se morate, da mi dobite mladega človeka, ki se skriva v Sardamu, preoblečen v tesarskega pomočnika.

Van Bett (*v skrbéh*). Mlad človek . . . čakajte . . .

Lindsay. Neki Rus!

Van Bett Neki tujec, ime mu je Peter!

Lindsay. Res je! Ali ga poznate?

Van Bett (*dostojanstveno*). Če ga poznam? Jaz opazujem že dolgo tega Petra Flimana... Ravno kar sem dobil poročilo...

Lindsay. Tako je!

Van Bett (*glasno, slovesno*). Da veste, milord, ni trajalo deset minut, pa sem si dejal — ta človek je.

Lindsay (*ga zgrabi za roko*). Pst, Pst, bodite previdni!

Van Bett (*skuša, da bi uganil*). I seveda, takih tajnosti se ne sme praviti na glas.

Lindsay. Gospod župan!

Van Bett. Milord! (*Milostljivi gospod!*)

Lindsay. Sreča je v Vaših rokah!

Van Bett (*si pogleda v roke*). V mojih rokah?!

Lindsay. Poizvejte na premeten način od Petra, kakšni so njegovi načrti gledé Angleške... Potem mi priskrbite kako priliko, da bodem mogel ž njim govoriti.

Van Bett. Dovolite mi, milostljivi gospod, samo eno vprašanje, da bodem na jasnem... Ali se vse to nanaša na Anglijo?

Lindsay. Seveda... 2000 funtov šterlingov dobite za to uslugo!

Van Bett (*za-se*). 2000 funtov šterlingov za jeden pogovor s Flimanom?!

Lindsay. Zlasti se moramo čuvati, da nas francoski poslanik ne prehití.

Van Bett. A! Francoski poslanik se tudi meša v to stvar?

Lindsay. Brez dvoma! Tudi on je v Sardamu in tudi on išče Petra.

Van Bett. Ah! zdaj pa razumem ... Francoski poslanik ... zdi se mi ... vsaj na me napravi tak vtis ... vsekako je mogoče, da se motim ... bi pač tudi rad ... (*zase*). Čisto nič več ne razumem od cele stvari!

Lindsay. Torej gospod župan, Vi sprejmete vodstvo cele zadeve?

Van Bett. To je umljivo samo po sebi ... stvar bom že vodil ... Samo jedna stvar me spravlja v zadrego ... namreč ta, kako in kam naj celo stvar vodim ... kajti potem ... nò, drugo se najde potem samo po sebi.

Lindsay. Ko bodete z njim govorili, se Vam bodo zjasnili vsi dvomi.

Van Bett. To mislim tudi storiti. To je tudi moj namen.

Lindsay. Toda mudí se že; kje se zopet vidimo?

Van Bett. Kje ...? V gostilni pri 'rdečem volu' ... tam bodo slavili nekaj praznik, in Vaš tujec bo tudi tam ... Tam lahko porabite ugodno priliko.

Lindsay (*smeje*) V gostilni! Tam ga bom spoznal ...! Jaz pridem brez spremstva in preoblečen tja, da odvrnem vsako sumnjo od sebe ... In Vi, gospod župan, ga pripravite na moj prihod.

Van Bett. Jaz bom storil svojo stvar kar najboljše, milostljivi gospod!

Lindsay (skrivnostno, vzame klobuk in palico, da odide). Vi pač sedaj razumete, kako važen je ta „Staatsstreich“.

Van Bett (prisluškuje, da bi še kaj več slišal; ker ne reče Lindsay ničesar več, pravi tiho na uho :) Milord, dà, važen je že sam po sebi.

Lindsay. Z Bogom...! (za se pri odhodu). Vendar je razkrit skrivnostni car, in jaz bodem imel to čast, da sem ga pridobil za angleške interese...! (Namenoma glasno.) 2000 funtov šterlingov!

Van Bett. Milostljivi gospod, jaz želim iz dna duše. (*Lindsay odide.*)

Drugi prizor.

(Van Bett sam.)

2000 funtov šterlingov...! Ta Fliman... za vraga, kdo pa je prav za prav? Iščejo ga... pazijo nanj... gotovo je kaka neizmerno visoka oseba ali je pa kak državni hudodelec... (*opazi Flimana.*) Ah, tukaj je! On mi bo menda pač kaj več povedal o tem, kakor ta skrivnostni Anglež.

Tretji prizor.

(Van Bett. Fliman.)

Fliman (*ne vidi Van Betta*). Že skoro zadnji čas je, da gremo v gostilno na kosilo, Mihajlova pa še sedaj ni (*ugleda Van Betta*). Moj Bog, župan je še zdaj tukaj!

Van Bett (*prijazno*). No, dragi moj Fliman!

Fliman (*začuden*). Dragi moj Fliman?!

Van Bett (*za-se*). Zaupno govorjenje mu menda ne ugaja, pa govorimo drugače (*Glasno.*) Verjemite mi, gospod Fliman, jaz nameravam Vaše načrte le podpirati, nikakor pa ne ovajati skrivnosti, ki Vas v Sardamu zadržuje . . .

Fliman (*za-se*). Skrivnost . . . ! vse mu je znano! (*Glasno.*) Kako ste pa razkrili mojo skrivnost, gospod župan? Odkod ste pa zvedeli?

Van Bett (*samožavestno*). Odkod sem zvedel? In če bi ne zvedel, se mi menda mora povedati! Neumno bi bilo torej, še nadalje se zatajevati.

Fliman. No, torej! Ker se ne morem več izogniti . . . vi ste torej sprejeli od obersta kako poročilo?

Van Bett. Obersta? Seveda . . . ! (*za-se.*) Aha, oni Anglež je oberst (*položi prst pomenljivo pred nos*), kako se to vse lepo vjema! (*Glasno.*) Povedalo se mi je, kolike nevarnosti vam pretijo, če Vas zaloti francoski poslanik.

Fliman. Ruski poslanik?

Van Bett. Ali je ruski poslanik? Ne, ne, francoski poslanik bo, sem prav dobro razumel.

Fliman (*za-se*). Vraga! Torej ima že ta naročila, da me zapre?

Van Bett (*samožavestno*). Toda, ne bojte se, gospod Fliman, saj je angleški oberst tukaj . . .

Fliman. Angleški oberst je tukaj?

Van Bett. Če vaši interesi . . . ! Saj pač razumete vso stvar.

Fliman. O kaj še, jaz ne razumem niti pičice o vsem

Van Bett. Oprostite, gospod Fliman, Vi morda razumete o tem veliko več, nego tisti, ki se le delajo, kakor bi razumeli . . . , no torej če se Vaši interesi ujemajo z njegovimi načrti in interesi . . . gledé Anglije . . . , potem se bodedo sporazumeli . . . ; vse je pripravljeno, in vso stvar bodedo na splošno zadovoljnost aranžirali.

Fliman. Torej mislite, da se dá aranžirati?

Van Bett. Jaz prav nič ne dvomim.

Fliman. Pa sem res napravil veliko neumnost; če pomislim, da sem bil še-le devetnajst let star!

Van Bett. Seveda, to je le velika neumnost! (*zase*) Ne vem, kaj je storil, (*glasno*) pa mi smo tudi še tukaj, in odgovorili jim bodedo še vse drugače!

Fliman. Prav res . . . ! Ah, povedali mi bodede . . .

Van Bett. Kaj! Vi mi bodede povedali . . .

Fliman. Ne, Vi mi morate povedati . . .

Van Bett. A, jaz naj Vam povem . . . Bojim se, da bi me napačno ne razumeli . . . Glejte, gospod Fliman, zdi se, da sprva . . . deloma je težava radi Anglije . . . to prihaja najbrže od tod . . . gledé na . . . in potem . . . sploh pa mislim, da je boljše, če počakava angleškega obersta . . . jaz bi utegnil nekatere važne podrobnosti pozabiti.

Fliman. Le pripovedujte!

Van Bett. Bi bilo brez potrebe ... Sploh pa vse, kar bi vam vedel jaz povedati, je toliko kot nič. Saj ga bodele kmalu videli.

Fliman. Obersta?

Van Bett. Tako je in sicer v gostilni pri rdečem volu, kjer bo pojedina. Priskrbel sem vam jaz ta sestanek.

Fliman. Ah, gospod župan, te usluge vam ne pozabim, dokler bom živ. moja hvaležnost ...

Van Bett. To je pravzaprav le malenkost, ki le nekoliko označuje mojo vsestransko spretnost.

Fliman Verjemite mi, da ...

Van Bett (*mu prekine besedo*). Tiho, tiho! Ne govoriva več o tem. Če mislite, da ste mi kaj dolžni, bo še pozneje čas za to. In pripravljen bom vselej ... da vsprejemem ... (*zase, odhajajoč*) Zdaj je prav dobro pripravljen ... prav za prav pa še ne vem, kdo je — dà, v resnici ne vem še prav ničesar ... toda še par taci pogovorov, kakor je bil ta-le, pa bom razvozlal uganko. (*Odide.*)

Četrty prizor.

Fliman (sam).

Pri moji veri ...! Vedno bolj strmim ...! Saj župan le ni napačen človek ..., kako se je zavzel za-me ...! Jaz mu prepustim, naj stori, kakor hoče ...! Če se dá vsa stvar aranžirati pri kozarcu dobrega vina ... A kdo prihaja? A-a, Rigo z nekim častnikom. Ali je morda on kaj zasledil? Mihajlova ni tukaj ...

Peti prizor.

(Fliman. Rigo. Marquis Châteauneuf.)

Fliman. Nò, Rigo, kaj pa je?

Rigo. Naletel sem na tega-le gospoda na trgu, in on me je vprašal, kod se pride v delavnice.

Fliman. Tukaj, tukaj; prav ste prišli, gospod častnik. Ako želite, vas popeljem k gospodu Braunu.

Rigo. Gospod noče, da bi ga kdo izpoznal.

Fliman. Če je pa tako, — potem pa mene pustite; kajti Peter Fliman se ne podaja v nobene skrivnosti.

Marquis (*žase*). Peter... To bi bilo pa res izvrstno, če bi kar slučajno tako hitro zasledil carja, katerega že nekaj dni zaman iščem.

Fliman (*tiho k Rigu*). Ali ni to oni vohun, o katerem si nam ravnokar pravil?

Marquis (*k Rigu*). Ej, dečko, ali mi ne boš še nadalje razkazoval?

Fliman. Gospod, jaz ne dovolim, da bi hodili dalje, ako ne poveste, kdo ste.

Marquis. Kaj Vas pa to briga?

Fliman. Kaj! Toliko me briga, da niti koraka ne bodete več napravili dalje.

Marquis (*žase*). Tako surovo govorjenje... On že ni! (*Glasno.*) Bomo videli!

Šesti prizor.

(Prejšnji. Car.)

Car. No, ali ste pripravljeni? Zadnji čas je.

Rigo. Oh, gospod Peter, ravno prav ste prišli.

Marquis (žase). Peter! ...! ah, to je pa vse kaj drugega!

Car. Kaj pa je?

Rigo. Fliman ne pusti dalje tega tujca.

Fliman. Ti mi pomagaš, kaj ne, da storiva svojo dolžnost, ta-le ...

Marquis. Francoski častnik se ne boji dveh môž!

Car (žase). Francoz!

Marquis. Ogledujem si kot popotnik zanimivosti holandske in se ne morem dolgo muditi v enem kraju. Zato bi bilo skoro odveč, da bi se vsakemu predstavljal. Takoj bodem odpotoval v Ryswick.

Fliman. Srečno pot!

Car (se približa marquiju). Ah, vi pripadate francoskemu poslaništvu ...

Marquis. Tako je, pogajanje se je pretrgalo, mi se bomo umaknili.

Car (živahno). Pogajanje se je pretrgalo!

Fliman. Zlomka, kaj te pa zopet to briga!

Car. O nič, prav nič ... vedel bi le rad, zakaj ...

Marquis. To je javna tajnost.

Car. Javna tajnost!?

Marquis. Poraz ruskih čet.

Car (*živahno*). Kaj?

Marquis. Car je na robu propada.

Car. Nemogoče!

Fliman. Meni bi bilo prav hudo žal.

Marquis (*namenoma hladnokrvno*). Poročila so zanesljiva. — Turki so popolnoma porazili rusko armado. Veliki vezir zmaguje še vedno in koraka proti Moskvi.

Car (*pozabi na svojo ulogo*). To ni res, ni res! Carjeva armada se je proslavila, premagala je Turke in zavzela Perekop.

Marquis (*tiho in živahno*). Vi ste car!

Car (*presenečen*). Jaz! (*Zase.*) Lisjak!

Marquis (*tiho in živahno*). Uganil sem, Veličanstvo! (*Spoštljivo.*) Ali smem upati, da mi dovolite Vaše Veličanstvo v imenu mojega kralja avdijenco?

Car. Kdo pa ste?

Marquis. Marquis pl. Châteauneuf, kavalerijski oberst, poslanik Ludovika XIV.

Rigo (*Flimanu, s katerim se ves čas tiho razgovarja*). Glej, zdaj sta pa menda že najboljša prijatelja.

Fliman. Ta Mihajlov ima pa res s celim svetom skrivnosti!

Car (*dá marquisu roko*). Gospod marquis, veselilo bi me, če bi se mogel z Vami pogovoriti; če se morda ne bojite krčme?

Marquis (*se smeje*). V krčmi?

Car. Tako je; gostilno sem si izbral, da delim tam svoje avdijence; toda priti morate tja v opravi navadnega pivca.

Marquis (*smejé*). Precej se preoblečem, da bom vreden sprejema. (*Odide.*)

Sedmi prizor.

(*Car. Fliman. Rigo.*)

Car (*zase*). Vse se mi zgodi po volji in na čast naroda mojega!

Fliman. Resnično, Mihajlov, ti me vodiš za nos! Ravnokar si še rekel, da držiš vedno z menoj in zdaj . . .

Car. Le pomiri se! Fliman, še nocoj boš odobraval vse, kar sem storil; torej potrpi nekoliko. Rigo, ti se pa sedaj lahko umiriš, ves tvoj današnji strah je bil zastonj. A jaz ti bom poplačal tvojo gorečnost. Ali si prodal veliko slanikov?

Rigo. Prav malo, gospod.

Fliman (*caru*). Kaj, sedaj boš kupoval slanike, ko še pila nisva? Počakaj vendar.

Car. Le pusti me. Pokaži sèm svojo košaro. Ali imaš dobre slanike? (*Jih ogleduje.*)

Rigo. Niso vsi jednaki; ti-le so boljši, druge dam pa dvakrat bolj po ceni.

Car. Rigo, ali bi me ne mogel natančneje poučiti, kako se lové slaniki? Saj je tebi dobro znano.

Fliman. No-ja! Že zopet vprašanje! Če misliš vse vedeti, kako loví Rigo svoje ribe, ne boš gotov v dveh urah.

Car. Kaj misliš, da bi hotel ostati še dalje v Sardamu, pa bi ne vedel ničesar o ribarstvu in slanikih?

Fliman. Res je, lov na slanike je najboljši ribji lov, šola za pomorščake, zibel holandskih mornarjev!

Car. Ali ni mar to tudi zlata žila za državo holandsko? (*Rigu.*) Povej, Rigo, ali nisi tudi ti že ribaril?

Fliman. Povej nò, Rigo, ali je tvoj oče res tako ubog?

Rigo. Žalibog! S petnajstimi leti bi bil postal že lahko mornar; samo jedne vožnje bi se udeležil, a sedaj moram že šest mesecev skrbeti za svojega ubozega očeta, ki nima zraven mene nikogar na svetu, da bi zanj skrbel; brata nimam nobenega in mati moja je že davno umrla.

Car. Prijatelj, to je lepo; ti si dober sin. Ali je tvoj oče rojen v Amsterdamu?

Rigo. Ne; on je iz Ukrajine na Ruskem.

Car in Fliman (*začudeno*). Iz Ukrajine?

Rigo. Dà; bil je kmet. Najprej je služil v vojski carja Aleksija. Potem pa je prišel kot sluga ruskega poslanika na Holandsko in ostal v Amsterdamu.

Car. Ali ni tvoj oče nikoli več mislil, da bi se povrnil v domovino?

Rigo. O, rad bi se vrnil, a njegova bolezen...

Car. Nesreča tvoja me je res ganila; le potrpi, prijatelj, pomagal ti bom. Vse slanike kupim od tebe.

Fliman. Kam boš pa z njimi?

Car. Mojster Braun gotovo ni na vse pomislil. Ko se bomo dobro napili, bodo slavniki ravno prav. Kaj misliš?

Fliman. Ne bo slabo, res ne.

Car. Ná, Rigo, ves denar, kolikor ga še imam!

Rigo. Oj, preveč! preveč!

Car. Le vzemi denar za svojega bolnega očeta. Tudi midva sva tujca v tej deželi kakor ti. Upam, da se še vidimo. Danes pojdi z nama v gostilno, boš sam ribe delil. Glej jih nò; že gredó vsi povabljeni praznično oblečeni z gospodom Braunom.

(*Pridejo prepevaje noter.*)

Osmi prizor.

(*Prejšnji. Braun. Pomočniki.*)

Braun (delavcem). Pozor! Tu prihaja naš milostljivi gospod župan! Mir in spoštovanje pred tem izvrstnim uradnikom!

Deveti prizor.

(*Prejšnji, Van Bett.*)

Van Bett. Ali prihajam o pravem času, gospod Braun?

Braun. Seveda, gospod župan!

Van Bett. Pokažite no brž jedilni list! (*Delavcem.*) Mir! Tiho! Čitanje jedilnega lista je jako važno delo.

Več glasov. Tiho! Tiho!

Van Bett (*bere*). Kurja juha, telečja pečenka, koštrun, gnjat, beefteak (biftek) s čebulo, ukuhane kumare, kotelete, čisto vino itd., itd., itd. Ah, kako delikatno kosilo nas čaka. Vse bo lepo, ničesar ne pogrešam.

Braun. Naprej, tovariši, naprej, marš: ena, dve, tri: — (*Prepevaje odidejo.*)

Tretje dejanje.

Ko se dvigne zastor, sedé raznolične skupine pivcev in igralcev okoli miz, in sicer v sobi, ki je odičena kakor gozdiček z drevesci itd. — Car, Fliman in Lefort sedé za isto mizo spredaj na levi.

Prvi prizor.

(Car. Fliman. Lefort. Delavci.)

(*S prva pojó navzoči primerno pesmico.*)

Friderik. Fliman, pridi nò sèm!

Fliman. I kaj pa je? (*Vstane in odide v ozadje.*)

Friderik. Na tvoje zdravje bodedo pili.

Fliman. Na Vaše zdravje, tovariši! (*Trkajo s kozarci.*)

Lefort (*tiho carju*). Vse je pripravljeno za odhod Veličanstvo; samo še danskega kapitana pričakujem in pa ladijo, ki nas odpelje...

Precej, ko dospe v pristanišče, izvem to po dogovorjenem znamenju.

Car. Vse je lepo, a jaz pričakujem tukaj-le poslanika Ludovika XIV., in če morem skleniti zvezo s Francijo pred svojim odhodom, se mi izpolni s tem prav vroča želja.

Več glasov. Hej, natakár, piva! vina!
(*Marquis, opravljen kot holandski delavec, se prikaže v ozadju in hodi gor in dol; z očmi išče carja.*)

Drugi prizor.

(Prejšnji. Marquis.)

Marquis (*žase*). Kakšen hrup . . .! Kakšna zmešnjava . . .! Res, krasna družba za prvega evropskega monarha.

Car (*tiho Lefortu*). Tukaj je naš marquis Châteauneuf. (*Glasno*). Le sèm, tovariš!

Fliman. Še jeden! (*Marquis vzame Flimanov sedež.*)

Marquis (*med tem, ko se vseda*). Dober dan, tovariši!

Fliman. Nò, ta pa menda ne pozna izgovorov. (*Marquisu*). Prijatelj, tukaj je moj prostor!

Marquis (*se ne gane*). Zato sem ga pa vzel!

Fliman. Ná . . . to je pa od sile!

Marquis. Tako!

Fliman (*ga natančno pogleda*). Da bi ga — nepovabljen, pa še . . . (*ga izpozna; žase*) Bog mi bodi milostljiv! on je! Francoz!

Lefort. Kaj pa je? Tako ste prepadeni!

Fliman. Nič, nič.

Car (*ponudi Châteauneufu smodko*). No, prijatelj, oborožite se!

Marquis (*iznenaden*). Z veseljem (*za-se*). Pogajanje se pričenja — s smodko!

Car. In ti, Fliman, prižgi vendar svojo pipo!

Fliman (*hladno*). Sem že pušil.

Car (*marquisu*). Izvolite čašo čaja?

Marquis. Od srca rad.

Car. Ej, Fliman, tvoj kozarec!

Fliman (*hladno*). Nisem žejen.

Car. Hotel sem piti s teboj na Friderikovo zdravje.

Fliman (*hladno*). On je zdrav in jaz tudi.

Car. Pa si slabe volje.

Fliman (*še bolj hladno*). Jaz? Niti najmanje; prišel sem sèm, da se zabavam; in zabavam se res imenitno!

Lefort. Kdor bi Vas videl, bi tega ne verjel.

Car (*tiho, držeč kozarec v roki*). Marquis! na čast Francije!

Tretji prizor.

(Prejšnji. Braun.)

Braun (*pivcem*). Ej, fantje, kdor hoče igrati naj gre tja v dvorano. Zdaj se pričenja.

Več glasov. Živijo! živijo, gospod Braun!
(*Odidejo s Friderikom.*)

Četrti prizor.

(Prejšnji. Van Bett.)

Van Bett (*policijskemu slugi, ki za njim koraka*). Že prav, že prav, jutri mi podaš natančno poročilo.

Braun. Kaj pa je, gospod župan?

Van Bett. Ah kaj! Ta tepec mi ne dá miru; pričel mi je praviti, da so jetniki porabili mojo odsotnost in ravnokar pobegnili iz ječe.

Braun. O, rogač!

Van Bett. Sitnost, da ji ni para ... To se mi je pripetilo že več ko stokrat, in vendar tako zeló paziva na vse!

Braun. Jaz upam, da jih bodo ujeli ...

Van Bett. O, to me niti najmanj ne skrbi: grdobe pridejo nazaj, ne da bi jih klical — že kar iz navade.

Car (*tiho Lefortu*). Poglej hitro, če je prišlo poročilo iz Moskve.

Lefort (*tiho*). Takoj, Veličanstvo! (*Odide.*)

Peti prizor.

(Prejšnji brez Leforta.)

Fliman (*hoče za Lefortom*). Jaz ne ostanem več tukaj.

Van Bett (*ga zadržuje*). Ah, potrpite še malo, gospod Fliman (*tiho*). Najin lord bo vsak čas tukaj. (*Fliman se vrne.*)

Braun (*smeje*). Gospod Fliman ...! Vi pa jako častite nocoj tesarske pomočnike, gospod župan!

Van Bett (*samožavestno*). Tesarske pomočnike — ohó! — Ali pa Vi veste, da je on res tesarski pomočnik?

Braun. Kako mislite?

Van Bett (*skrivnostno*). Pst! (*Tiho.*) Ta Fliman ni to, za kar ga smatrate.

Braun. Ali ga Vi poznate?

Van Bett. Kakšno vprašanje...! Saj sem vendar jaz tisti, ki je celo stvar razkril!

Braun. A, Vi ste razkrili?

Van Bett (*skrivnostno*). Tako je, jaz sem stvar razkril... Mojster Braun, dobro si zapomnite, kaj Vam rečem... ta Fliman je knez, kateremu bodo v kratkem izkazovali velike časti... (*Braun se odkrije, Van Bett mu položi klobuk zopet na glavo.*) Čakaj, no... ali je pa capin, katerega bomo v treh dneh obesili.

Braun. Kaj pravite? Knez ali pa capin?

Van Bett. Prvo ali drugo... in jaz sem pripravljen na vse... za drugi slučaj sem dal pripraviti ono malo sobico za zločince... za prvi slučaj pa imeniten govor... Saj veste tistega mislim, ki sem ga govoril pri prihodu našega namestnika, in ki se pričinja: Prekrasni dan, ki...

Braun. Ki nam zasvetil...

Van Bett. Ali je tako: Ki nam zasvetil...? Res je, se že spominjam... Prekrasni dan, ki nam zasvetil. — To je dobro za vse.

(*Van Bett opazi lord Lindsaya, potisne naglo Brauna nazaj ter mu gre naproti.*)

Šesti prizor.

(Prejšnji. Lindsay.)

Van Bett. Ah, milord, tisočkrat vas prosim odpuščanja, da vam nisem prišel naproti.

Lindsay (tiho). Pst! — jaz tukaj, nisem milord.

Van Bett (tiho). A já, je že res, milordov ni več. . . že razumem . . . jako spretno sem vse izvabil iz njega in čisto je pri volji, da vas vsprejme.

Lindsay (tiho). Ali ste prepričani, da je on pravi?

Van Bett. Če je on pravi . . .? Oh, popolnoma prepričan . . . Sami bodeite koj videli? (*Flimanu*): Gospod Fliman!

Fliman. Gospod župan!

Van Bett (tiho *Lindsayu*). Torej zdaj vidite, da je res! (*Flimanu*): To je oni gospod, o katerem sem z vami govoril.

Fliman. O čem?

Van Bett (tiho). Gledé Anglije.

Fliman (gre proti *Lindsayu*). A á, že vem, da . . . (*Lindsayu*). Gospod, velika čast mi je . . . a utegnili bi naju slišati; sédiva k tej-le mizi!

Lindsay (spoštljivo). Na uslugo sem vam. (*Sedeta na desno; car in drugi sedé na levi.*)

Car Bett (tiho *Braunu*; oba v sredi). Na uslugo sem vam. . . aho! ali slišite?

Braun. Kaj naj bi neki to pomenilo?

Van Bett. To pomenja... da .. z ozirom... gledé ... nò, to se pravi toliko, kakor da mu je na uslugo.

Braun. Toda, kaj me sploh to briga; bolje je, da se pobrigam za svoje stvari.

Van Bett. Prav imate, mojster Braun, le pustite nas sáme.

Fliman. Ej, natakár! Dva konjaka!

Car (*kliče*). Papirja, pero in črnila!

(*Natakár prinese; natakár in Braun odideta.*)

Sedmi prizor

(*Car in Châteauneuf (levo), lord Lindsay, Fliman, Van Bett (desno).*)

(*Prizor je dvojen.*)

Van Bett (*se vseda*). Samo j e d n o želim: da govorimo tako prosto, kakor bi bili doma.

Lindsay (*jako spoštljivo, stoječ*). To je prav moj namen.

Fliman (*sedé*). Moj tudi; ne bojim se nobene žrtve, samo da pridem enkrat do zaželjenega miru.

Lindsay (*opazuje mižo, kjer sedi car*). Bojim se, da bi kakšen nepoklican — —

Fliman. Kar se tiče teh... oh, ne brigajte se za-nje; to sta dva pivca, katerih jeden je moj zaupen prijatelj. (*Lindsay sede.*)

Car (*marquisu*). Pokažite mi podlago naše pogodbe. (*Marquis dá carju papir.*)

Marquis (*opažuje drugo omizje*). Toda ti-le gospodje ... ali se ni bati ...

Car (*pogleda tja*). Fliman pije ...! Prav nič se ne bojim, da bi naju poslušal.

Marquis (*zase, spoznavši Lindsaya*). Moj Bog! Lord Lindsay! Tudi on misli carja za-se pridobiti!

(*Prižor dvojen.*)

Vsi (*zase*). Le previdni bodimo!

Lindsay (*Flimanu, stoječ in odkrit*). Štejem se srečnega, Vaše Veličanstvo ... da poznam dobre Vaše interese. (*Van Bett se umakne osupnjen za tri korake s stolom vred nazaj ter opažuje z odprtimi usti Flimana.*)

Fliman (*osupnjen vstane*). S kom pa govorite, če smem vprašati?

Lindsay. Ah, prosim odpuščanja ... pozabil sem ... gospod Peter ...

Fliman. Ej ...! Tudi gospod ... (*Van Bettu.*) Pojdite nò sèm!

Van Bett (*se približuje*). Seveda, to je jasno ... saj sem že rekel: Vaše Veličanstvo, Hm, ti veliki gospodje ... pa jim ni prav nič težko.

Fliman. Gospod Van Bett pravi, da ste Vi...

Lindsay. Angleški poslanik?

Fliman. Angleški ali pa tudi od kod drugod, to je meni prav vse jedno, samo če mi morete pomagati iz zadrege.

Lindsay. Če vsprejmete pogodbo, katero sem že deloma sestavil, vam to pripomore brez dvombe do triumfa.

Fliman. Jaz jo vsprejemem.

Van Bett. Vsprejme jo ...! To je pa lep začetek ... Oglejmo si torej to pogodbo ... (Za-se.) Morda bom na vse zadnje le kaj uganil.

Car (*marquisu*). Res, *marquis*, če imate od svojega kralja dosti velike pravice za tako pogajanje, bom podpisal pogodbo predno odpotujem v Moskvo.

Marquis (*pokaže neki papir*). Vaše Veličanstvo naj izvoli pogledati! (*Dá carju dokument, katerega óni pozorno ogleduje.*)

Lindsay (*Flimanu*). Vidite torej, da vse tako kaže, da morate Angliji služiti.

Fliman. Kdo, jaz, služiti? — Jaz ne maram slišati niti besedice o kaki vojni.

Van Bett. Saj sem vam rekel. . . on je mojega mnenja

Fliman. Jaz ljubim mir! Kralji naj se le lasajo za prvenstvo; jaz hočem živeti v miru.

Lindsay. Razumem ... Vi mislite ostati nevtralni.

Fliman. Nevtralen ...? dà, tako je.

Van Bett (*pije*). Najstrožja nevtralnost ... Jaz poznam nazore gospoda Flimana.

Lindsay. To je vse, kar zahtevamo, in za to ceno vam zagotovim mir in pokoj Rusije.

Fliman. Najpreje moj mir; drugo pride že pozneje na vrsto.

Cár (*marquisu*). S to pogodbo bode te pač zadovoljni.

Marquis. Ah, Veličanstvo, vse moje nade so izpolnjene.

Car (*vzame pero*). Jaz podpišem za-me tako ugodno pogodbo.

Marquis. Kaj! precej?

Car. Vladar naj hiti dobro delati, kadar more; le kadar mora kaznovati, takrat naj se obotavlja. (*Podpiše, dá listino marquisu in oba se še nadalje zabavata, vstaneta, gresta počasi proti ozadju, kjer sédeta zopet na stole.*)

Fliman (*Lindsayu, ki pride*). Ah! pazite, da se ne zmotite . . . pišite: neutralen!

Van Bett. Ali ste blagovolili zapisati: Neutralen?

Lindsay (*ponudi papir*). Prosim berite!

Van Bett. Jaz se zanesem na vas.

Fliman (*vzame papir*). Moram pogledati sam . . . toda ta hip mi je nemogoče; svojega zaupnega prijatelja moram vprašati za svèt, on navadno mesto mene bere.

Lindsay (*za-se*). Admiral Lefort je v Sardamu, njega bo vprašal za svèt.

Fliman (*vstane in gre proti ozadju*). To je srečna misel. Zdi se mi, da je stvar v redu.

Lindsay (*tiho Van Bettu*). Gospod Van Bett; jaz sem presrečen! Nocoj dobite vi 2000 funtov šterlingov.

Van Bett. Milord, jaz sem vam na uslugo! (*Zase.*) Pa res ne vem, kako sem ta denar zaslužil.

Lindsay (*tiho Van Bettu*). Ne izgubiva ga čisto izpred oči, on mi utegne še uiti, ali razumete? Dajte, da ne govori nihče ž njim!

Van Bett. Ej, milord . . . saj ga dam lahko zapreti.

Lindsay. Kaj . . . Ali ste ob pamet?

Van Bett (*osupnjen*). Ah, jaz sem se zmotil; moji jetniki mi rojé po glavi.

Lindsay. Vse mogoče ozire . . .! Največji rešpekt . . .! (*Gre proti ozadju.*)

Van Bett. To se razume! (*Za-se.*) Tega še-le prav nič ne razumem; zdi se mi, da je cela reč zdaj še trikrat manj jasna, kakor poprej; pa to je vse jedno, jaz bodem že vse pojasnil . . .

(*Več ljudi teče prestrašenih proti ozadju.*)

Van Bett (*gre tja*). Kaj pa je? Že zopet kakšen prepir?! (*Odide ven.*)

Osmi prizor.

(Prejšnji. Lefort vstopi razburjen.)

Lefort (*tiho carju, ki se z marquisom pogovarja*). Oh, Veličanstvo, saj sem vam že prej govoril, — vse je izgubljeno. (*Hitro.*) Sel nam je ravnokar prinesel poročilo iz Moskve; prejšnja stranka princezinje Zofije je zopet nenadoma vstala; vsa četa strelcev se je uprla!

Car (*razburjen vstane*). Nesramneži! Odpotujmo! Odpotujmo takoj!

Deveti prizor.

(Prejšnji, Braun. Van Bett se vrne z več drugimi.)

Braun. Ah, moj Bog, moj Bog! kakšna zmešnjava; vsa vas je pokonci.

Van Bett (*stopa za njim*). Kaj, ali gorí? Takoj bom zapovedal znositi skupaj vse čebre, kolikor jih je v vasi. Naprej, marš!

Braun. Ah, kaj še! To ne ... Ves kraj so zasedli vojaki ... govori se o zarotah, o sumljivih osebah, katere bodo takoj zaprli. Gostilna je od vseh strani obkoljena.

Car. Od vseh strani obkoljena?

Braun. Nihče ne more iz hiše.

Lefort (*tiho carju*). Kaj naj storimo?

Car (*živo*). Presneto! Videli bomo, ali se drzne kdo! —

Van Bett. Prav gotovo, videli bomo! Nezaslišano je, da si drzne kdo, ne da bi meni povedal ... (*hoče vèn*).

Braun. Saj vas ne bodo vèn pustili.

Van Bett. Kaj pravite ...? To bi bilo pa le malo prekosmato! Mene zadrževati, mene ... najvišjo gosposko v Sardamu?!

Braun. Tukaj je zapovedujoči častnik.

Van Bett. Častnik ... Vi mi prej niste povedali, da je kak častnik tukaj.

Car (*tiho Lefortu*). Sitnost! Kako bi se izvlekli iz nje, da bi se ne bilo treba dajati spoznati?

Fliman (*žase*). Jaz ne uidem, to je gotovo.

Deseti prizor.

(Prejšnji. Častnik s štirimi vojaki.)

Častnik (*stopi naprej*). Župan sardamski?

Van Bett (*krepko*). Jaz sem. (*S povzdignjenim glasom.*) Jaz sem, gospod častnik, in jako se čudim, da se mi ni sporočilo...

Častnik. Bil sem trikrat v vaši hiši, da bi vam pokazal ukaze, katere moram izvršiti. Ker vas nisem našel, sem moral izpolniti ukaze.

Van Bett. Nò... to je kaj družega; če imate ukaze, (*delavcem*) če ima res ukaze...

Car. Ukaze, pa od koga?

Braun. Res, od koga ima ukaze?

Van Bett. To je pa res! od koga ima ukaze...? morda nima prav nič več govoriti, kakor jaz. (*Častniku*) Gotovo bodeite razumeli, gospod, da župan ne more verjeti, ako ne vidi z lastnimi očmi.

Častnik. Res je! (*Mu dá neki papir.*) To je vladni ukaz!

Van Bett (*maje z glavo*). Poslušal Vas bodem, člen za členom!

Častnik (*nujno*). To je vladni ukaz.

Van Bett (*ko si je bil ogledal pečat*). Res je, on ima ukaze.

Častnik. Vlada je zvedela, da nekaj mesecev sèm hodijo po holandskih ladjiščih tujci, da naberejo veliko število delavcev in mornarjev. Vlada je sklenila, da napravi temu konec.

Lefort (*tiho carju*). To zadeva nas.

Van Bett. Kaj, kaj tacega si kdo upa . . . ? Potem morajo pa biti holandski župani pravi tepci . . . ! Ah, za Sardam jamčim jaz sam !

Častnik. Ravno v Sardamu se jih je največ podkupilo.

Van Bett (prepaden). Kaj, v Sardamu . . . ? ! Toda, gospôda moja, ali sem še župan, ali nisem več . . . ? Če sem župan, moram vendar kaj o tem vedeti . . . in jaz ne vem ničesar, prav ničesar

Častnik. Ukaz se glasi, da naj primemo in zapremo vsacega tujca, ki ga dobimo brez potnega lista na našem ozemlju.

Van Bett. Da ga primemo in zapremo, — to je še-le najmanj.

Častnik Zato sem ukazal vojakom, da so zasedli vse javne prostore.

Van Bett. Izvrstno . . . ! Bolje bi ne mogel storiti niti jaz !

Lefort (tiho carju) Kako neki se izognemo sitnosti ?

Car (tiho). Stvar bo jako zanimiva.

Marquis (tiho). Temu oslu županskemu bi porezal ušesa

Van Bett. Samo za trenotek potrpljenja ; ne prehitimo se . . . jaz upam, gospod častnik, da pridemo na čisto, ne da bi se premaknili od tod . . . danes sem pričel sumiti . . .

Častnik. Sumiti ?

Van Bett. Tako je ; tukaj vidim pet ali šest obrazov, ki so mi nepoznani . . . , to so najbrže tisti . . .

Braun. Gospod župan!

Van Bett (*glasneje*) Tiho! (*Marquisu.*) Pogledjmo torej; ti, ki tako zaničljivo zijaš, kaj si pa zgubil v Sardamu? Kdo si?

Marquis. Jaz sem marquis pl. Château-neuf, poslanik Nj. Veličanstva kralja francoskega in navarskega.

Van Bett (*osupnjen*). Poslanik Nj. Veličanstva...! (*Za-se.*) O moj Bog...! lepo sem naletel koj pri prvem. (*Glasno.*) Tisočkrat prosim odpuščanja, milostljivi gospod, saj nisem Vas mislil, ampak tega le (*pokaže na Leforta*). Kdo si ti, ki zmerom z onim le (*pokaže na carja*) šepečeš; nò, ti rujavosuknjež, kdo si?

Lefort Jaz sem admiral Lefort, poslanik carja ruskega!

Van Bett (*še bolj začuden*). Admiral...! admiral...! prav zelo prosim Vašo Ekscelenco odpuščanja; toda, če je človek na čelu cele uprave... (*opaži lorda Lindsaya.*) Ahá! tukaj imam zapeljivca...! Tako je, pri moji veri, celó mene je mislil zapeljati; pravil mi je vse nemogoče reči... celo 2000 funtov mi je obljubil... in še sedaj nisem videl nobenega... dogovarjal se je s tem-le capinom (*pokaže na Flimana*). Kdo si, povej!

Lindsay. Jaz sem lord Lindsay, poslanik Nj. Veličanstva, kralja angleškega!

Van Bett (*osramočen*). Ah, človek išče zapeljivcev, pa najde samo visoke gospode...! Milord...! To je gostilna, ki res ni na slabem; saj se je zbrala cela truma diplomatov tukaj.

Častnik (*Van Bettu*). Vso čast, gospod župan, pa ste res jako dobro poučeni!

Van Bett Čakajte . . . Našel sem ga . . . ! O! saperlot! Ta-le Peter Fliman, ta-le Peter Mihajlov . . . Primate ta dva človeka . . . !

Fliman. Mene?

Van Bett. Tebe, tebe!

Braun. Vam se sanja!

Van Bett (*kaže na Flimana*). Primate mi tega človeka!

Lindsay (*tiho Van Bettu*). Kaj počnete? Saj to je car!

Van Bett (*osramočen*). On . . . ? oh, potem (*pokaže na Mihajlova*) tega-le primate!

Marquis (*tiho Van Bettu*). Kaj delate? To je vendar car?

Van Bett (*čisto iz sebe*). Ta . . . ? Ah, pustite me v miru . . . vsak bi bil že car, če bi mu kdo verjel. — Dogovorili so se . . . Torej: poslaniki, vladarji, mornarji, pivci, kadilci, šnofarji — vse brez izjeme mi aretujte . . . ! jutri se bo že vse pojasnilo.

Car (*razburjen*). Prvi, ki mi pride blizu . . . !

Van Bett. Ti se upiraš . . . ! čakaj . . . čakaj (*častniku*) pokličite sèm svoje ljudi! (*Kriči.*) Vsak naj prime svojega; jaz zgrabim najhujšega! (*Gre nad carja.*)

Car (*ga krepko sune v prsi*). Poberi se! (*Van Bett pade Braunu v naročje.*)

Van Bett. Oj, zločinec! On se drzne vzdigniti roko proti županu. Prvega te bodo obesili!

Zgrabite mi vse te postopače, zlasti ne pozabite na capina, ki me je udaril s pestjo.

Lefort (*stopi pred carja in pokaže modri trak, ki ga je nosil skrivno pod suknjo*). Stojte! Ne drznite se dotakniti mojega gospoda in carja!

Car. Lefort!

Lindsay (*udari z ного ob tla*) Lefort! njegov gospod! prokleta! To je car!

Vsi (*strmeči*). Car!

Lefort (*glasno*). On sam!

(*Vsi se globoko priklonijo*.)

Car (*veselo*). Torej! Že vidim, da se ne morem več prikrivati! (*Delavcem*.) Prijatelji, ne ustrašite se mojega novega imena; za vas bodem vedno Peter Mihajlov, vaš tovariš pri delu in zabavi, ki vas bode vse osrečil.

Fliman. O, moj Bog...! kaj, si ti... Oprosti... (*se umika; car mu dá roko*.) Oh, kako srečen sem, da vidim svojega najboljšega prijatelja Mihajlova — cesarja!

Lindsay (*Van Bettu, kažoč mu Flimana*). Vraga! Čemu ste mi pa pravili?

Van Bett. Pustite me no v miru; Vi ste mene premotili, ne jaz Vas... Vraga, če bi me vprašali, kdo je car, bi Vam takoj odgovoril: ta-le...! Saj to je jasno, in nobenih pet minut se ne potrebuje, pa se vidi, da je on Njegovo Veličanstvo, cesar ruski...! Že po njegovi pesti bi ga spoznal... dobro sem opazil, da udarec ni bil od kake navadne roke... (*Spoštljivo se obrne proti carju*) Veličanstvo! Prekrasni dan, ki nam... (*se mu ustavi*.)

Car. Je že dosti, gospod župan!

Van Bett. Ne, Veličanstvo, ni dosti. Prekrasni dan, ki vam zasvetil...! (*Ne zna dalje.*) Toda, ker že tako hočete, ne bom dalje pravil. Celo mesto mora priti, da se Vam pokloni.

Car. Misericordia! Celo mesto...! Za kaj tacega nimam časa; takoj odpotujem. (*Lord Lindsayu.*) Lord Lindsay, pogodba med Francijo in Rusijo je sklenjena; Vaš gospod, kralj angleški, naj vsprejme francoske predloge in mir je sklenjen. In ti Fliman...

Fliman Nò!

Car. Tebe imenujem ravnateljem svojega ladjišča na Nevi.

Fliman. Na Nevi? Ali tam vendar ni niti jednega čolna!

Car. V desetih letih bo tam stalo glavno mesto Rusije.

Van Bett. Potemtakem morajo pričeti delavci takoj delati! (*Delavcem*): Nò!

Car. Rigo, ti prideš s svojim očetom za menoj na Rusko, in Lefortu naročam, naj skrbi za Vaju; in Vas, tovariši moji, bodem ohranil v vednem spominu! (*Sega jim v roke.*)

(*Zapojó.*)

Car. Ob Nevi se zopet vidimo!

K o n e c.

Jeza nad petelinom in kes.

Vesela igra v dveh dejanjih za dekleta. — Nemški spisal
Viljem Pailler.

O s e b e:

Gospodinja Vladka.

Lenčka,

Rada,

Nežika,

} Vladkine dekle.

Botra Katra, soseda.

Kraj: Kmetska hiša, posest gospodinje Vladke. — Med
prvim in drugim dejanjem mineje trije dnevi. — (Desna
in leva je umeti od strani gledacev.)

Prvo dejanje.

Kmetsko dvorišče. Na levi stanovanje dekel; na desni vrata v vežo. Škropilnice, koš, grablje, motike i. dr. leži razmetano okrog.

Prvi prizor.

Gospodinja Vladka (*pride iz veže*): He, kako to dobro dé, kako ljubko boža po licih! Ta sveži jutranji zrak pred soparnim dnem in meglenim večerom! — Moram vendar pogledati, kaj so že deklet vse naredile. Petelin je že pel, in da morajo ob petelinjem petju iti na delo, to že vedó... Toda, kaj pa je to? — Še vse prazno in tiho: pa ne, da bi bile dekleta že na polju in vrtu?! — Tu pa ležé še grablje, škropilnice in — kakor vidim — prav v lepem redu; meni se zdi, da so lenobe še v postelji...! To ti je križ s temi posli! Nazadnje še spé, tega pa res ne morem umeti! — Saj imam vendar petelina, ki dan za dnem poje točno ob minuti, kakor bi imel uro pri sebi; in glas ima moj petelin kakor trobento; a moje deklet mi še zaspé kar pravilno. Tu notri ležé kakor klade in ne slišijo klicati niti mojega pridnega kokota. — Saj ne vem več, kje se me glava drži; kaj pa naj začnem s

takimi deklami? Kanonov vendar ne morem postaviti na dvorišče in jih prožiti navsezgodaj — in še celó to bi bilo zastonj: če enkrat dobro tičé v svojih gnezdih, potem menim, bi se ne prebrihtale, ko bi tudi cela vojska korakala mimo njih. (*Potrka na vrata in kliče glasno*): No, moje ljube, marljive, pridne dekle! — Na noge, Lenčka, kvišku, Rada; po konci, Nežika! — Alo, na noge!

Dekle (*od znotraj*). Kaj pa je?

Vladka. Kaj je? Čas vstati je, čas dela je, lenoba je! — le vèn, otročički!

Lenčka (*od znotraj*). Ali še ni prezgodaj?

Vladka. Kaj, prezgodaj?! Moji Lenčki je seveda še prezgodaj: ti bi najrajši spala do poldneva in potem iz postelje šla naravnost k jedi.

Rada (*od znotraj*). Jaz še nisem čula petelina.

Vladka. Če bi moral petelin s svojim petjem čakati, da ga čuje naša Rada, potem bi marsikdaj sploh ne smel peti. Le vèn, petelin že bdí in je že davno klical. Le urno!

Drugi prizor.

Nežika (*izstopi pritrjujoč si lase*). Sem že tu, gospodinja Vladka.

Vladka. Ni več: že, ampak: še-le! — Saj si vendar sicer tako urna in pridna pri delu!

Nežika. Ne vem, kako da mi je danes tako dobro dejalo! Mora vse eno biti še majhno prezgodaj, petelin je morebiti le prekmalu pel.

Vladka. Petelina mi le pusti z mirom. Petelin se ne moti. Kadar zapoje, je čas vstati, in ne poje ne prekmalu, ne prepozno. — Toda, kje sta pa uni dve?

Tretji prizor.

Lenčka in Rada (*prideta iz spalnice; Lenčka si pritrjuje predpasnik, Rada si pri vratih še briše z otiračo roke*). Sva že tu, gospodinja Vladka! Dobro jutro!

Vladka. Recita rajši: zaspano jutro, leno jutro; najboljše jutro mi vošči vedno le moj dragi kokot: Kikiriki — se že daní! To je lepa pesmica, toda vam ne gre v glavo.

Lenčka. Petelin pôje, kadar se mu zljubi.

Vladka. Zljubi se mu pa vselej o pravem času.

Rada. Saj smo ravnokar šle počivat.

Vladka. To ti je prava dremota! — Celih sedem ur spi in še ji ni dosti.

Nežika. Pa zakaj imate vso vero v tistem petelinu?

Lenčka. Jaz tudi to pravim. Ravnajte se rajši po uri.

Rada. Drugi ljudje pazijo na uro v zvoniku, samo pri nas je tisti petelin edini gospod pri hiši, vse se mora ravnati po njem.

Vladka. Tega ve ne razumete! Kaj bodo ure, ki jih naredé ljudje; en sam kamenček pade med kolesca, in ura se vstavi. Potem gre vse navskriž, in zmešnjave ni konca ne kraja.

Lenčka. Sevé, petelin pa še ni naredil nobene zmešnjave.

Vladka. Petelin ima vselej prav, to si zapomni, Lenčka! To je ura, ki jo je naredil ljubi Bog sam. Že v raju je ob solčnem vzhodu pel petelin svojo pesmičo, in v Noetovi barki je pel vsemu svetu, in vse se je ravnalo po njem.

Rada. Če bi bila jaz z Noetom, bi bila lepo utopila petelina v oni povodnji.

Lenčka. O jaz bi mu bila že v barki zavila vrat.

Nežika. Meni bi se bil pa vse eno smilil.

Vladka. Naj bo, kakor hoče; jaz se držim petelinjega petja. Tako je od nekdanj pri tej hiši in jaz ne opustim stare, dobre navade, petelin je najstarejša in najčastitljivejša ura. „Če vstaneš, ko petelin pôje, lahko opraviš delo svoje.“ To je star pregovor in pri nas hišno pravilo — potem pa mir besedi. Le pojdite na delo.

Lenčka in Rada (*mrmrajoč*). Prezgodaj je pa vse eno.

Nežika. Jaz pa se še tudi nisem naspala.

Vladka. Kdo pa je včeraj tu-le tako lepo pospravil?

Lenčka. Jaz sem dela po navadi vse v kraj.

Rada. Jaz sem tudi škropilnice postavila v lepo vrsto.

Nežika. Meni kar ne gre v glavo, odkod ta nered.

Vladka. Menda so se po noči škropilnice same zvalile semkaj, grablje so pa nekoliko

poplesale po dvorišču. — O, ste lahkomišelné punce, ste! Lenčka in Rada, ve-dve pojta na travnik obračat seno; pa le nekoliko zasučita se. Ob enem lahko vsaka prinese en koš sena domov, da ne bota prazni hodili. — Nežika, ti pojdi na vrt salati prilivat; toda hitro, sicer pride solnce, pa bo zopet vse opešalo in ovenelo.

Dekle. Bomo že storile, kakor ste rekli.

Vladka. In perišče pšenice za pridnega petelina tudi lahko prinesete potoma iz kašče. Ali ste razumele? — Zdaj se pa le podvizajte in pridne bodite! (*Gre.*)

Dekle (*kličoč za njo*). Bog vas obvari, gospodinja Vladka!

Četrty prizor.

(Nežika pograbi škropilnico, uni dve grablje in koš.)

Lenčka. Kam pa misliš iti?

Nežika. Na vrt prilivat salati; saj mi je gospodinja ukazala.

Rada. Najprej moraš iti v kaščo.

Lenčka. Seveda, za našega ljubega petelina moraš prinesiti pšenice.

Nežika. Tega gospodinja ni naročila meni.

Lenčka. Tako? Komu pa?

Rada. Morda celó meni?

Nežika. Proti vsem je rekla. Pa ve-dve že tako gredoč na travnik prideta mimo kašče; torej lahko kar spotoma vzameta perišče zrna za petelina.

Lenčka. O, to veva; lahko bi prinesli petelinu tečne piče, toda med-ve — nočeva.

Rada. Meni je vse eno, če petelin ne dobi jesti niti praška.

Nežika. Gospodinja Vladka pa le zahteva to.

Lenčka. Pojdi torej in skrbi za gospoda petelina.

Rada. Morebiti bo potem pel za-te nekoliko pozneje.

Nežika. Jaz ne bom nalašč delala takega ovinka do kašče.

Lenčka. In me-dve ne bova nalašč prav dobro pitali tistega zoprnega petelina, da bi ostal prav živahen in čuječ.

Rada. Oj, ko bi nas pač kdo rešil tega petelina!

(Dekle stopijo nekoliko naprej in odložé orodje.)

Nežika. Kaj pomaga prepir in stok? Petelin je pri hiši in pôje in gospodinja Vladka nas kliče ob njegovem petju; — to se ne dá predrugačiti.

Lenčka. Predrugačilo bi se že.

Rada. Ali nam bo res ta petelin kradel najslajše spanje? To je že grozno!

Nežika. Pa nam vendar ni nič hudega.

Lenčka. Kaj? Ti nazadnje še zagovarjaš tega zoprnega petelina in njegovo sitno petje?

Rada. Ali ti ni nič na tem, da moramo radi te priskutne živali toliko trpeti?

Nežika. O, jaz bi tudi rada dalj spala, toda mislim, da umrla ne bo nobena izmed nas, če vstaja ob petelinjem petju.

Lenčka. Oslabele in zbolele bomo pa le brez dvoma, če se nam zmerom krati najboljši spanec.

Rada. Prav res, meni že dolgo ni nekaj prav, in tega je samo ta kokot kriv s svojim preglasnim petjem. Veliko prezgodaj vstajati, veliko premalo spati in potem se še jeziti nad to kurjo mrcino — to mora zdelati najbolj zdravega človeka.

Nežika. Toda pomislita, kako prijazna in dobrotljiva je naša gospodinja sicer proti nam; z delom nas gotovo ne preobklada.

Lenčka. Tisto je že res; časa imamo dovolj, da se okrepčamo; toda to je tudi potrebno, če se mora tako zgodaj vstajati.

Rada. Da je treba iz postelje ob petelinjem petju, od tega telo tako zeló oslabi.

Nežika. In pa izvrstna hrana; kje dobita hišo, da bi se imele tako dobro?

Lenčka. No, jesti imamo dosti in zeló dobro; toda jaz bi jo bila pa tudi že zdavnaj pobrala, če bi služba ne bila tako dobra in lahka.

Rada. Zato jaz kar ne morem razumeti. Da imamo potreben počitek, dobro hrano, da smo zmeraj vesele, se smejemo in pojemo, za vse to naša gospodinja tako skrbi, za spanje pa nima smisla; toda tega je gotovo kriv ta petelin, za tem mora tičati kakšna „coprnija“.

Nežika. Tega ne smemo povračati gospodinji; tej smo veliko hvalo dolžne.

Rada. Oh, tako lepo, tako dobro, tako rajsko bi bilo v tej hiši, samo če bi tega petelina ne bilo, ali če bi vsaj ne mogel peti.

Lenčka. Čakajta, jaz imam eno misel! To nam pomaga; dà, to nas stori srečne.

Nežika in Rada. Kaj pa? — Kaj pa? Povej no!

Lenčka. Samo da me ne bota izdali.

Nežika. Gotovo ne, Lenčka.

Rada. Tu moja roka.

Lenčka. Torej poslušajta! Ni res, me bi bile popolnoma srečne, popolnoma zadovoljne v tej hiši, samo če bi se mogle dovolj naspati?

Nežika. Res, potem bi bile popolnoma srečne.

Rada. In popolnoma zadovoljne.

Lenčka. In kdo nam krati sladko jutranje spanje?

Nežika in Rada. Petelin! Petelin!

Lenčka. Dobro; če bi pa petelina ne bilo, bi ne mogel peti, in gospodinja Vladka bi nas ne mogla buditi.

Nežika. Ali je to vsa tvoja modrost?

Rada. Kaj hočeš s tem? Pomagaj nam rajši!

Lenčka. To ravno hočem, pomagati vama hočem. — Poslušajta: petelina moramo ubiti.

Nežika. Kaj si rekla?

Rada. Ubijemo, misliš, ubijemo naj petelina? — To bi bilo vseeno neusmiljeno!

Lenčka. Zakaj neusmiljeno? Koliko golbov in kokoši smo morale že zaklati!

Nežika. Meni so se vselej hudo smilile.

Rada. Pravzaprav imaš prav, Lenčka; petelin ni nič boljši kot kokoši ali celó nedolžen golobček.

Lenčka. Buditi nas potem gotovo ne bo mogel.

Rada. In me bomo spale, dokler nas bo veselilo. Jaz sem za to, Lenčka. — Kokot, kokot, tvoja zadnja ura je že bíla!

Lenčka. Dobro, Rada! Kaj pa ti, Nežika?

Nežika. Ljuba Lenčka, nikar ne ubijaj petelina; bilo bi ga vse eno škoda, tako je lep.

Lenčka. Da, posebno zjutraj, kadar pôje, da se tri ure daleč sliši; takrat mi vselej hudo dopade.

Rada. Pojdi nò, Nežika, to bo hitro ven; saj ne bo dolgo trpel. Hitro ga zakoljemo, in proste smo tega trinoga. Pomisli samo to, Nežika!

Lenčka. Lej, lej, kakšna prijatelja sta s petelinom!

Nežika. O, rada gotovo nimam tatu našega jutranjega počitka; toda ubiti, ubiti petelina, ker nas prezgodaj kliče iz pernic, to je vendar pretrdosrčno, preneusmiljeno.

Rada. Toda tako sam pa tudi ne sme vladati pri hiši.

Nežika. To tudi jaz pravim; toda saj ga lahko na kak drug način spravimo od hiše.

Rada. Da ga ne bi zaklale?

Lenčka. To sem pa vendar radovedna.

Nežika. Nò, le poslušajte me: jaz mislim, da bi ga rajši prodale, kakor ubile

Rada. Da bi ga prodale, misliš? Res, na ta način bi nam bilo tudi pomagano

Lenčka. Ti si pa kakor Ruben pri egiptovskem Jožefu; ta je bil tudi za to, da brata rajši prodajo.

Nežika. Zato je bil pa tudi nazadnje dober konec.

Rada. Samo kdo bi hotel tega nepokojneža? Bomo težko dobile kupca.

Lenčka. Pravi tepec bi moral biti, kdor bi kupil za drag denar tega kričača. V celi soseski je ta petelin znan in razvpit in pristujen. — Ubiti ga — to bi bilo najhitrejše.

Nežika. E, kupca dobiti me ne skrbi. Ali ni bila ravno zadnjič botra Katra, naša soseda, pri nas in je povpraševala, odkod ima naša gospodinja tako lepega petelina?

Rada. Je že res, dobro se še spominjam. Soseda je ponujala naši gospodnji visoko ceno za kokota. — Da, da, to bo najboljši; prodajmo kričača; tako ostane pri življenju, a nas ne bo več motil s svojim kikiriki, in me vendar ne bomo imele na vesti uboja.

Lenčka. Naj bo v božjem imenu, dasi jaz ne bom imela miru, dokler bo ta slavček živel; toda udam se. Torej ga pa prodajmo.

Nežika. Takoj grem sosedo klicat.

Rada. Pusti, grem jaz. Jaz in botra Katra, medve sva dobro znani, in tu gre kupčija veliko boljše in hitrejše. (*Gre.*)

Peti prizor.

Nežika. Če le dobi Rada sosedo doma?

Lenčka. Mene to ne skrbi. Tako zgodaj ljudje ne hodijo z doma, ta lepa navada je samo pri nas. — Toda zdaj bo drugače: da se le petelina odkrižamo, potem bomo tudi me zjutraj tako sladko spale, kakor naši sosedge; prav od srca se veselim bližnjih dni. Ko nas je sicer petelin podil iz gorkih postelj, bo zanaprej lepo vse tiho in mirno v naši hiši in me se bomo prav zložno raztezale po mehkih blazinah. Toda, kaj ti je Nežika? O čem pa premišljuješ? Ti nisi kar nič vesela!

Nežika. Moram reči . . .

Lenčka. Ali se že zopet kesaš, ali ti je še vedno žal, da se bomo osvobodile nadležne živali?

Nežika. Nekoliko nepoštena je kupčija z ubogim ptičem vendar-le

Lenčka. Kako neki? Nepošten je bil le petelin; ta nas je vsako jutro ogoljufal za nekaj ur sladkega spanja

Nežika. Še en pomislek imam.

Lenčka. Le na dan ž njim! Menda bo tako prazen kakor prejšnji.

Nežika. Kaj naj storimo z denarjem, ki ga skupimo za petelina? Obdržati ga ne smemo, to bi bila tatvina.

Lenčka. Imaš prav, v naših rokah ne sme ostati.

Nežika. A kako ga dati gospodinji?

Lenčka. To je zopet nova zadrega! — Kakšne skrbi napravi ljudem preglasen petelin!

Nežika. Mogoče bi lahko rekle, da je denar prinesel kak neznanec za gospodinjo Vladko.

Lenčka. Ne, ne, gospodinja bi potem popraševala in poizvedovala in me bi morale lagati brez konca in kraja; to ne gre.

Nežika. Ali pa denar položimo skrivaj v gospodinjino omaro, da ga lahko najde in misli, da ga je založila, in ima za svojega.

Lenčka. To je boljša misel. Dà, dà, tako spravimo denar v njene roke. Hvala Bogu, soseda že prihaja z Rado.

Šesti prizor.

(Rada in soseda botra Katra prideta od desne.)

Lenčka. Bog vas sprimi, botra Katra, Bog vas sprimi!

Nežika. Da ste le prišli, botra Katra.

Katra. Bog vaju sprimi, dekleta! Zakaj ne bi prišla? Res je še zgodaj, zeló zgodaj.

Rada. Najboljše je, da se kar brez ovinkov pobotamo za petelina.

Lenčka. Botra Katra, vi bi nam prav lahko skazali veliko prijaznost.

Nežika. In naredili prav dobro kupčijo, draga soseda.

Katra. Že vem, že vem, dekleta. Tega noben človek ne more reči o Katri, da ne bi vsakemu rada skazala kake prijaznosti. (Botra

ponjuha in moli tobačnico deklam) Morebiti ga katera hoče en ščepec?

Dekle. Lepa hvala!

Katra. Nò, tudi prav; torej njuhati nečete? Že pride, že . . . gotovo prav nedolžna zabava. So pa tako hudobni ljudje . . .

Lenčka. E, so tudi tako hudobni ptiči.

Rada. Ali naj petelina ujamem?

Lenčka. Pusti mu še teh par minut prostosti, menda bo mogel pričakati svoj odhod.

Nežika. Ne res, botra Katra, saj bote kupili od nas petelina?

Katra. To se razume. Takoj ga vzamem in tudi plačam gotovo in pošteno.

Nežika. Petelin je brez dvoma lepa žival in svojega denarja vreden.

Lenčka. Res je to, na daleč okoli ne dobite takega.

Rada. Saj ste tako pred nekaj dnevi že „glihali“ z našo gospodinjo zanj.

Katra. Je že res! Pred nekaj dnevi je bilo. Neka gospôda v mestu je na vsak način hotela imeti takega petelina, toda s tisto zdaj ni nič; prav za prav ga zdaj ne morem rabiti. Toda, če bi komu skazala s tem kako prijaznost, (*ponjuha*) potem se že razume, že razume.

Lenčka. Torej koliko nam daste?

Nežika. Hitro, botra, recite pošteno ceno.

Katra. Pošteno, seveda pošteno, samo iz prijaznosti; jaz tako rada komu skažem kako prijaznost. (*Ponjuha zopet malo.*)

Rada. Če se ne motim, našo gospodinjo sámo stane dve kroni.

Katra. Dve kroni? — To je že lep denar

Lenčka. In takrat še ni bil tako postaven, kakor je zdaj.

Nežika. In še ni tako lepo pel kakor sedaj.

Katra. In še ni toliko snedel, kakor sedaj.

Rada. Naj bo, botra, za dve kroni ga tudi vi dobite, celega, lepega, krasnega petelina.

Nežika in Lenčka. Dà, naj bo, nama je tudi prav tako.

Katra. Za dve kroni, kar dve kroni? Res, vsakemu rada skažem prijaznost (*njuha*), toda, dekleta, to je pa le preveč, gotovo preveč.

Nežika. Pomislite vendar, tako krasna žival!

Lenčka Koliko bi pa vi dali?

Rada. Določite ceno sami!

Katra. Vidite, dekleta, skoro gotovo bom morala žival hraniti kakega pol leta, predno dobim kupca; to pa stane nekaj; tako postavna žival hoče tudi postavno hrano. Toda jaz sem že taka, da zeló rada skažem kako prijaznost (*njuha*). Eno krono vam pa vse eno dam za petelina!

Lenčka. To je hudo malo, kar premalo, botra Katra

Nežika. Na ta način bi ga vam dale skoro zastonj.

Rada. A odkrižati se hočemo petelina na vsak način; zato, kar se mene tiče, ga le vzemite. Čakajte, grem ponj. (*Gre.*)

Sedmi prizor

Katra. No, kako bo, dekleta?

Lenčka. E, kaj pa hočemo storiti?

Nežika. Samo gleštati ga morate dobro.

Katra. Zakaj bi ga ne gleštala dobro; tako mu bodem stregla kakor mlademu grofu.

Lenčka. Pa izdati nas tudi ne smete.

Nežika. Res; imejte ga nekaj dni zaprtega, da nihče ne zvé, kam je prešel.

Katra. To se razume; jaz bom že tiho. Nič se ne bojta.

Osmi prizor.

(Rada prinese petelina, zaprtega v podolgasti košarici.)

Rada. Ga že imamo, lepega našega kokota. Se skoro ni dal ujeti, kakor bi slutil, da mora od hiše.

Katra. Verjamem, verjamem; zakaj ne bi slutil? Tak petelin je moder in pameten ptič.

Rada. Zdaj je pa čisto miren; mogočno in veličastno sedi v košarici kot kakšen kralj.

Nežika. Čedna živalica je pa le res, to mu mora pustiti celó njegov največji sovražnik. Morate ga v resnici prav lepo imeti, botra Katra.

Lenčka. Tako, ljubi petelinček, zdaj je s tvojim gospodarjenjem pri kraju; le poj in delaj šunder, kolikor te veseli. Me te ne bomo poslušale, nam ne boš več kradel jutranjega počitka.

Rada. Ne bomo se več jezile nad teboj. Botra, le kar vzemite ga!

Katra (*vzame petelina*). Pojdiva no, petelinček. Náte, dekleta, tu imate kronco. Pa prav od srca zdrave ostanite, in če bi dekleta potrebovale zopet kakšne prijaznosti, Katra je za kaj takega zmerom pripravljena; jaz vsakemu rada skažem kakšno prijaznost.

Lenčka. Zdaj nam najprej to skažite, da boste tiho o tej stvari.

Nežika. In da petelina skrijete.

Rada. Ali takoj v mesto prodaste.

Katra. Vse bom storila, vse, dekleta. Le zanesite se na Katro; jaz tako iz srca rada komu skažem kakšno prijaznost. Pa zdrave, dekleta!

Vse tri. Bog vas obvari. (*Katra gre.*)

Deveti prizor.

Lenčka. Vendar enkrat! Zdaj se mi je odvalil kamen od srca.

Nežika. Meni tudi.

Rada. In meni tudi.

Lenčka. Juhej, petelin je od hiše!

Nežika. Srečno pot v mesto, gospod kokot! Veliko zabave!

Rada. O, vesele jutranje urice! Daleč okoli nobenega kikiriki!

Lenčka. In gospodinja Vladka! Kako bo naša dobra Vladka lepo spala do belega, svetlega dné!

Nežika. Pred osmemi se zdaj ne bo nič ganilo pri nas. Da le petelina ni več!

Rada. V resnici, srečne dekile smo. To je bila pametna misel. In kako hitro je vse šlo. Zdaj me še-le delo res veseli.

Lenčka. Dà, zdaj bo šlo vse urno od rok.

Nežika. Hitro na vrt! (*Zagrabi škropilnico.*)

Lenčka in Rada. In me-dve na travnik. (*Vžamete grablje in koš.*) Zdravstvuj, Nežika! (*Gresta*)

Nežika. Pozdravljeni! (*Gre s škropilnico.*)

(*Zagrinjalo pade.*)

Drugo dejanje.

(Oprava ista; samo vse v lepem redu.)

Prvi prizor.

Vladka (*pride s svetilko v roki iz veže*). Ravno tako se mi zdi, kakor bi bil petelin že pel nekje. Oj! moj lepi, viteški, ubogi petelin! Kam je prešel? Tri dni je že vse tako tiho, prazno in pusto na dvorišču; vzide solnce, toda nihče ga ne pozdravi s petjem. In tako nenadoma, tako nepričakovano je izginil moj kokot. Nazadnje mi ga je vzel še sam sv. Peter, saj je bil tako krasen, tako čuječ ptič. Bog bodi zahvaljen, da ga več ne potrebujem; tako sem

že vajena vstajati ob petelinjem petju, da me ob tej uri kar več ne pusti v postelji; natanko čutim, čisto natanko, kdaj pride čas, ob katerem je moj petelinček pel svojo jutranjo pesem. . A moje dekle — te so dan za dnem bolj zaspane; prej so redkokdaj čule petelina; zdaj že komaj slišijo, če jaz trkam na vrata, če jih kličem sama. (*Trka na vrata njih spalnice*) Alo, na noge, dekleta! Lenčka Rada, Nežika, na noge, petelin je že pel! (*Nekaj časa molk.*) Tu le jih imaš! Po konci, Lenčka! — hitro, urno iz pernic, Nežika, Rada! (*Zopet molk.*) Ali vas moram s silo poditi venkaj? — Čakajte, lenobe lene, zaspane! (*Gre v spalnico Molk. Potem od znotraj.*) Lenčka, vstani! — Rada, Nežika! Ali se še niste naspale?

Lenčka (*znotraj*). Saj spimo komaj dve uri.

Nežika. Saj je še popolnoma tema.

Vladka. Le oči odpri, bo kmalu svetlo. No, Rada, ali te ne bo vèn?

Rada. Že grem; ne mučite nas vendar tako!

Vladka. Ve govorite o mukah?! Jaz sem tista, katero se zmerom muči; jaz imam težavo z vami, ker nečete iz gnezdov. Le lepo hitro in urno. .! (*Vrata se odpró.*) Tako, dekleta, le vèn, le naprej!

(*Lenčka in Nežika prideta iz spalnice, maneta si oči in se stegata; za njima gospodinja, nazadnje Rada.*)

Drugi prizor.

Lenčka. Le pogledjte, gospodinja Vladka, kako je še tema. Menda je komaj polnoč proč.

Nežika. To tudi jaz pravim; že po tem vem, da ne more dosti več biti, ker sem še tako trudna.

Vladka. Ker ste take lenobe, ker niste ničesar vajene.

Rada. Tega se pač ne bomo nikoli privadile, da bi delale v trdi noči.

Vladka. Saj je že vendar beli dan, otročiči moji! Solnce je že davnaj gori, le dan je nekoliko mežav in meglen; le verjemite. Po vsem svetu so petelini že odpeli, jaz čutim to, čutim čisto natanko.

Lenčka. To mora biti strašen občut.

Rada. Saj za nas dovolj strašno.

Nežika. Kaj naj vendar počnemo, gospodinja Vladka?

Vladka. Ali ste na travniku že gotove z delom?

Rada. Ne, malo prostora je še ostalo; eno dopoldne se pa lahko dovrši.

Vladka. Pojdite torej še enkrat na travnik in glejte, da izvršite.

Lenčka. Dobro, gospodinja Vladka! Če bomo le pot našle tjekaj.

Rada. Bode res treba, da si navežemo na grablje svetilke.

Vladka. Ti, Nežika, stopi tje na vas in naroči za danes tesarja. Na vrtu je marsikaj

treba pritrditi in obnoviti; koli v plotu so večinoma segniti; teh naj se najpreje loti!

Nežika. Mislite li, gospodinja Vladka, da je tesar že vzbujen?

Vladka. Ali meniš, Nežika, da je tesar tak tožlè kakor moje dekle?

Nežika. Saj takoj grem. Toda ne vem, kako da se mi še tako ponočno zdi.

Vladka. Le na mojo izkušnjo se zanesi; jaz ne potrebujem nobenega petelina, da bi mi naznanjal pravo uro; zdaj jo že sama popolnoma gotovo zadenem, jaz sem sam svoj petelin.

Lenčka. Čujte, gospodinja Vladka, v zvoniku bije ura.

(Vse poslušajo in glasno štejejo: ena, dve, tri . . . do dvanajst.)

Vladka. Ali je mogoče? Še-le polnoči?! No, no, — nekoliko prekmalu sem vas vendar zbudila. Že prav — otročiči, pojdite še nekoliko v postelj in dobro spite. Ob petelinjem petju vas bom že zbudila . . . Še-le polnoči...! kako se človek lahko goljufa! *(Z glavo žmajajoč izgine v vežo.)*

Tretji prizor.

Lenčka. Zdaj pa imamo!

Rada. Zdaj jepzopet še-le polnoči.

Nežika. Zato smemo še malo smukniti pod odejo.

Lenčka. Da nas gospodinja iztira čez pol ure zopet vèn.

Rada. Tako je storila včeraj in predvčeraj
 Nežika. To je res! Te noči, odkar je petelin od hiše — to so bile strašne noči.

Lenčka. To je grozno; na ta način moramo poginiti. — Jaz ne grem več ležat, spanec me je minil popolnoma.

Rada. Mene tudi! Kdo bo še spal ob takem?!

Nežika. Gospodinja Vladka je menda ob vso pamet.

Lenčka. Meni se tudi zdi tako. Zadnjo noč nas je klicala že ob enajstih, potem ob polnoči, potem o pol ene in ob dveh in ob treh... ali se še spomnita?

Nežika. Če se še spomniva!? — Kaj takega se ne pozabi kmalu.

Rada. Nas je že toliko prebrihtala, da ni mogla nobena preslišati.

Lenčka. Kako neki? Saj smo se morale vselej popolnoma obleči, priti na dvorišče in pričeti delo.

Rada. Res, lep jutranji počitek!

Nežika. Tako smo se veselile jutranjih uric, sladkega jutranjega spanja!

Lenčka. In tihih, mirnih noči! — oh, kaj nam je začeti?!

Rada. Prej je bilo vendar tako lepo! Petelin nas je pustil v postelji vsaj do jutranje zore; do takrat smo se že odpočile nekoliko.

Nežika. In prav same smo si tako-le naredile.

Lenčka. Res prava budalost, prav oslovska budalost — da smo petelina spravile od hiše.

Rada. To je že za znoreti.

Nežika. Na vsak način moramo zopet dobiti petelina.

Rada. Prav govoriš! Dobiti moramo zopet petelina.

Lenčka. To pa že: „moramo dobiti“ — toda nič ne pomaga; gospodinja Vladka je določno rekla: če ne dobi nazaj svojega starega, lepega petelina, ne mara nobenega. Gospodinja torej ne bo hotela nobenega več.

Rada. Ali, prosim vaju! — Tako slehrno noč petkrat do šestkrat vstati, strašiti se in povrh še jeziti . . . te neštete sitnosti, neskončne zdražbe — tega ni mogoče prestati.

Nežika. Res, me ne prenesemo tega.

Lenčka. Jaz si ne vem več pomagati.

Nežika. Mogoče bi pa le ugajal gospodnji še kak drug petelin, če bi bil dosti lep.

Rada. In bi se dosti drl.

Lenčka. Ali ne vesta, kar si gospodinja enkrat ubije v glavo, da ji potem ni več mogoče izbiti? In zdaj je sama rekla: ali starega petelina, ali pa nobenega.

Nežika. No, to sva tudi medve slišale.

Rada. In gospodinja Vladka ostane pri tem; toliko trde glave je že.

Lenčka. Kaj naj storimo? Tako ne more iti dalje! Spati moramo mirno!! Oh, nobene pomoči, nobene pomoči!

Nežika. Ali vama kar nič ne pride na misel? Ali smo brezpogojno izgubljene?

Lenčka in Rada (*vijoč roke*). Oh, ljubi Bog! petelina, pošlji nam zopet petelina v hišo!

Nežika. Če bi mogle starega dobiti nazaj, tega bi gospodinja že rada vzela

Lenčka. Seveda! Stari petelin — ta je in ostane njen ljubček.

Rada. Prav res! Če bi prejšnjega petelina zagledala na dvorišču, bi jo menda veselja polile solze.

Nežika. Vidita, kako je prav, da ga nismo zadavile. Zdaj ga saj lahko kupimo nazaj.

Rada. Misliš ti, da bi še enkrat šle k botri Katri?

Lenčka. To je nemogoče! saj bi nas moglo že vendar sram biti.

Rada. To tudi jaz pravim! Ne! rajši — ne več spati, kakor tako sramoto.

Lenčka. Botra Katra bi nas imela zdaj za „devičice noričice“, in po pravici

Nežika. „Devičice noričice“ smo bile že pred tremi dnevi, ko smo ji dale petelina.

Rada. To je tudi zopet res! — in za tako slepo ceno!

Lenčka. In verjetno je, da je soseda petelina že zdavnej prodala.

Rada. Kaj? — prodala?! našega petelina?! To bi bilo grozno!

Nežika. Odkod veš to tako gotovo, Lenčka?

Lenčka. Botra sama mi je povedala. Imenitna gospa v mestu ga je kupila in zeló dobro plačala.

Rada. Morda ga ji pa soseda še ni nesla v mesto?

Lenčka. Tega ne vem.

Nežika. Včeraj je bila botra Katra celi dan pri domu — včeraj že ni bila v mestu.

Rada. In predvčeranjim sem jo videla na njivi, ki leži ob našem travniku.

Lenčka. Potem ima pa našega petelina še doma, še v naši vasi.

Nežika. O, vesela novica! Kokota, našega kokota še dobimo nazaj!

Lenčka. Toda jaz ne grem k sosedi, me je preveč sram.

Nežika. Mene pa ni nič sram; da je le še v naši vasi! In če bi tičal v mišji luknji, ga moramo dobiti, da nas bo zopet budil zjutraj.

Rada. Delale smo mu krivico; tako točen je bil in ni nikdar pel prezgodaj.

Lenčka. Mislita tudi nekoliko na ceno. Botra Katra imenitne kupovalke iz mesta ne bo kar tako-le vodila za nos.

Nežika. Za tisto jo bomo že morale odškodovati.

Rada. No, stotaka menda ne bo treba dati. Soseda je moja prijateljica, bo že malo milejše ravnala z nami.

Lenčka. Jaz vendar-le dvomim, Rada! — Botra Katra vsakemu rada skaže kakšno prijaznost in zelo pridno njuha zraven; toda kadar

gre za denar, potem prijateljstvo izdà pri njej šmentano malo.

Rada. O, le pojdi z nama, boš videla, da precèj veljam pri njej.

Nežika. Toda saj je komaj polnoči proč.

Lenčka. Zdaj ne moremo hoditi k sosedu.

Rada. Kadar misli iti v mesto, se odpravi na pot na vse zgodaj. Mogoče ravno danes hoče odnesti petelina; in če odlašamo, je prav lahko potem prepozno.

Nežika. Poglejta no! Botra ima luč.

Lenčka. Že res! Senca se maje semtertje ob oknu; danes hoče iti v mesto.

Rada. Kar hitro k njej, da še vsačimo petelina!

Nežika. No, zdaj je luč ugasnila.

Rada. Se že vrata odpirajo.

Lenčka. Obrnila se je na to stran, prišla bo tu mimo našega dvorišča.

Rada. Jaz jo pokličem.

Nežika in Lenčka. Le, le, — pa hitro.

Rada (*gre v ozadje na desno in zakliče vèn*):
Botra Katra! Botra Katra! Pojdite sèm za par besed, botra Katra!

Četrty prizor.

(Katra pride od desne, noseč pokrito košarico, in v njej petelina.)

Katra. No — ali se godé čudeži? Moja dekleta že na nogah, pa tako brihtne, in vendar je še temna noč!

Lenčka. Gotovo tega nismo storile rade; me temu ne moremo kaj, da ponoči „brgarimo“ tako okoli.

Nežika. Botra Katra, me dobro vemo, da vi vsakomur radi skažete kakšno prijaznost.

Katra. Dobro, dobro, dekletce, da si si le to enkrat zapomnila; da — to mora biti res: vsakomur rada skažem kakšno prijaznost. . . (njuha.) No? Ali naj morda za vas kaj vzamem s seboj v mesto? Pisemce, ali kaj takega?

Rada. O, ne, botra Katra — nasprotno: tukaj bote pustili nekaj.

Nežika. Ali morda iz mesta zopet nazaj prinesli.

Katra. Tega ne razumem, dekleta. Ravno tako ne, kakor da ste tako zgodaj na nogah in tako vesele. Mislila sem, da vam je prej petelin pel veliko prezgodaj.

Lenčka. E bile smo v veliki zmoti!

Rada. Petelin nam je zmerom dobro hotel.

Nežika. Ljuba botrca, imate li še doma petelina?

Katra. Zakaj bi pa to rade vedele, dekleta? Ali vam še vedno kalí nočni mir? — Tega vendar ne morem misliti. Skrila sem ga dobro v veliko košarico in zagrnila s plahto; bil je v večni temi te dni in se ni niti genil.

Lenčka. V večni temi je bil petelin?

Rada. In niti genil se ni?

Nežika. Uboga, dobra žival!

Lenčka. In kje je ubožček sedaj?

Katra. Kje je sedaj, dekelce? Bodite potolažene: v moji hiši ga ni več!

Dekle. Kaj pravite? Petelina ni več v vaši hiši?

Katra. Dà, dekleta — tako. Ima že drugega gospodarja, ali bolje — drugo gospodinjo.

Lenčka. In kje je sedaj?

Katra. Sedaj — dekleta — je ravno na potovanju.

Nežika. Na potovanju?

Rada. Pa kam?

Katra. Glej, glej! Če bi imel petelin le „kvinteljč“ pameti, bi ga moralo hudo veseliti, da se tako zanimata zanj. V mesto potuje.

Lenčka. Odkdaj, botra?

Katra. Odkdaj? Deset minut bo menda, odkar „mladenič se je na pot podal“. Prav lepo, gorko in zložno kraljuje tu-le notri (*odpre nekoliko pokrov*) — prav kakor petelin v košarici.

Dekle (*se uspo krog košarice*). Kaj, tu-le notri je petelin?

Nežika. Hvala Bogu, še je tukaj.

Lenčka. Kako modro sedi notri!

Rada. In kako pobožno gleda!

Katra. Zdaj, dekleta, me pa nikar več ne zadržujte. Kaj je s prijaznostjo?

Lenčka. Ali naj vam povemo prav kratko in odkritosrčno?

Katra. Čisto kratko in odkritosrčno, dekleta. To bo najboljše. Jaz moram prinesiti petelina še pred dnevnim svitom v mesto.

Dekle. Ne, ravno tega ne smete storiti.

Katra. Kako naj to zopet razumem? Zdaj mi pa res ne gre več skupaj tu-le notri (*pokaže na čelo*).

Nežika. To je ravno tista prijaznost.

Katra. Da petelina naprej spravim? — to tako storim.

Lenčka. Oh, ne; dajte si dopovedati: petelin mora ostati tukaj.

Rada. Petelina morate zopet prepustiti nam.

Nežika. Res je to! me hočemo dobro žival zopet imeti na našem dvorišču.

Katra. Kako to? Saj ste bile vendar tako vesele, ko sem vam ga odkupila za drag denar.

Lenčka. To je bila ravno največja neumnost od nas.

Nežika. Od takrat nimamo miru celo ljubo noč.

Rada. Prej smo morale vstajati ob petelinjem petju, kar je bilo prav prijetno.

Lenčka. Zdaj pa nima naša gospodinja nobene časovne mere. Vsako noč nas zbudi po šestkrat, ker misli, da je to čas, ob katerem je sicer pel petelin.

Katra. To je vse prav lepo, dekleta...

Lenčka. Ne, to ni lepo, ampak žalostno.

Katra. Jaz sem zeló rada prijazna, toda v tej stvari vam ne morem pomagati; petelin ni več moj.

Nežika. Saj vas ne bomo pustile naprej.

Rada. Dajte nam petelina nazaj!

Lenčka in Nežika. Dà, prosimo vas prav lepo — dajte nam petelina nazaj.

Katra. Dekleta, to ne gre! Kupila ga je imenitna gospa iz mesta in ga dobro in takoj plačala; res dobro, zeló dobro! In kupovavko si moram ohraniti.

Nežika. Me vam rade damo ravno toliko, kot ona imenitna gospa.

Katra. Toda, dekleta, pomislite vendar same! Kako bi moralo žaliti ono gospo, če ji ne prinesem petelina, dobro plačanega petelina.

Lenčka. Me vam rade damo še več kot ona gospa.

Rada. Zahtevajte, kolikor hočete, draga botrca, samo petelina nikar ne nosite nazaj.

Katra. Še več mi hočete dati, dekleta? Pomislite vendar, da je tista gospa zeló imenitna in mi je ponudila lep, srebrn denar za petelina.

Nežika. To nič ne stori, me vam vendar ponujamo še več.

Lenčka. Me nismo sicer imenitne gospe, a petelin nam vse eno za noben denar ni predrag.

Rada. In me imamo tudi lep, srebrn denar.

Katra. V mestu, dekleta, dobim za petelina štiri okrogle, srebrne kronce.

Lenčka. Štiri kronce?

Nežika. To je veliko, botra

Rada. Nam morate nekoliko odnehati, že radi prijateljstva z menoj, ljuba botrca

Katra. Ne morem, dekleta, res ne morem. Saj sem si tako mislila! — Zadnji čas je, da se odpravim v mesto.

Lenčka. Stojte, botra! Samo trenutek!

Nežika. Me moramo imeti petelina!

Rada. Tudi me vam damo štiri okrogle, srebrne kronce.

Katra. Toliko tako dobim v mestu; morate mi obljubiti več, dekleta, če hočete, da bo kaj kupčije.

Lenčka. Torej naj bo, damo vam več.

Rada. Kar recite, koliko zahtevate.

Nežika. Me se rajši prodamo same, kakor pa petelina. Koliko hočete, botra?

Katra. No, bom dala prav cenó, dekleta, ker tako rada skažem kakšno prijaznost. Toda izpod šest kron ga vam ne morem pustiti. Saj tako izgubim s tem svojo najboljšo kupovavko.

Lenčka. Dobro, botra, tistih šest kron dobite.

Katra. Pa okrogle, srebrne krone.

Rada. I, seveda, ljuba botrca.

Nežika. Gospodinja Vladka nam je dala o Božiču vsaki po dve kroni; te vam bomo dale, botra.

Katra. Dobro, hočem počakati tukaj s petelinom.

Lenčka. Takoj smo zopet nazaj.

Rada. Čisto nove, še popolnoma svetle kronce so.

Nežika. Toda, da nam med tem ne uideate s petelinom.

Katra. Le brez skrbi bodite, dekleta! Za šest kron stojim tukaj štirinajst dni s šestimi petelini.

(Dekle odidejo v svojo spalnico po denar.)

Peti prizor.

Katra. Tako se godí človeku, če vsakemu rad skaže kakšno prijaznost. Ta petelin je postal za-me radi moje prijaznosti zlatega denarja vreden. Zdaj si prihranim ob enem dolgo pot v mesto in imam povrh še pet kron čistega dobička. Kar je petelin snedel te dni, tisto ni vredno, da bi računala — Zdaj pa le vèn, moj lepi, hrabri petelinček! Mesta seveda zdaj zopet ne boš videl; moral boš ostati preprost vaški petelin, toda zato ti bodo zanaprej toliko bolj stregli, in vse svoje žive dni ostaneš petelin v košarici.

(Dekle se vrnejo z denarjem.)

Šesti prizor.

Lenčka *(dá botri svoji kroni)*. Náte, botra Katra, tu sta moji lepi, srebrni kroni.

Katra. Zahvalim, dekelce.

Nežika *(dajoč denar)*. In tu sta moji dve kronci.

Rada *(istotako)*. Potem še jaz pridenem svoji dve, in petelin je zopet naš.

Katra. Zahvalim, dekleta, zahvalim! — Meni srebrne kronce, vam pa lepega, zlatega petelina *(Rada ji vzame petelina iz rok)*. Mnogo zabave, dekleta; se prav lepo priporočam! In ne pozabite: jaz sem ...

Lenčka. Zelo rada prijazna.

Nežika. Me smo to že izkusile, gotovo ne pozabimo kmalu.

Rada. Z Bogom, botra.

Katra. Tudi vam, dekleta! (*Gre.*)

Sedmi prizor.

Vse tri dekle. Hvala Bogu, petelin je zopet doma!

Lenčka. Kako pohlevno sedí notri.

Rada. Kar spustila ga bom na kurje dvorišče.

Nežika. Le spusti ga, ljuba Rada; to se ga bodo kure ustrašile.

Lenčka. Da bo potem svidenje tem veselejše.

Rada. Juhé, petelin je zopet doma! veselja si ne vem kaj.

Nežika. Zdaj se mu mora pa prav dobro goditi.

Lenčka. Najlepšo pšenico mu bomo nosile.

Rada. In še belega kruha mu nadrobim.

Nežika. Če le na petje ne pozabi.

Lenčka. To bi bilo pa res kot nalašč, če bi bil peti pozabil pri sosedu. Petelinček, petelinček, da boš točno klical svoj kikiriki, sicer si za nič petelin!

Rada. To si gotovo vzame k srcu.

Lenčka. Zakaj pa ne? Ali misliš, da taka žival nič ne drži na svojo čast?

Nežika. Le nesi ga, Rada, v njegovo staro, dobro vladano kraljestvo.

Rada. Pojdiva no, petelinček, pojdiva!
(*Odnese petelina na desno.*)

Osmi prizor.

Lenčka. Vsa hiša se mi zdi zdaj lepša, da le petelin koraka zopet po dvorišču.

Nežika. Jaz se prav od srca veselim na njegov prvi kikiriki!

Lenčka. Petelin je tu, kronce so proč.

Nežika. Ti je mar žal po njih?

Lenčka. Malo že, Nežika; imela sem le precèj veselja ž njimi.

Nežika. Jaz tudi, Lenčka. Toda pomisli, če bi petelina ne bile več dobile: — te noči!!

Lenčka. Brrr! kar stresa me! — vse eno rajši enkrat vstanem kot pa sedemkrat.

Deveti prizor.

Rada (*se vrne*). Tako! Zdaj kraljuje vitez rdečega grebena zopet v svoji trdnjavi; mu ni bilo nič tuje, takoj je vedel, kaj in kako.

Lenčka. To bo gospodinja Vladka natezala ušesa, ko zopet zasliši petelina.

Rada. In, pomislita vendar! — če bi bile me zadavile reveža!

Rada. O, da le nismo storile tega!

Lenčka. In, hvala Bogu, da imamo le zopet našega petelina!

Nežika in Rada. Res, hvala Bogu, da imamo le zopet našega petelina!

Sklepna pesem.

- 1.) Vse tri: Petelin ljubi, krasni naš,
petelin je doma;
veselja skače nam srce,
da spet imamo ga.

Ena: Kliče kokot:
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: hitro na pot;
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Že se daní,
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Že se svetlí,
Vse tri: Kikiriki!
Ena: Kvišku glave,
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Delo v roke!
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Suči metlo
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: S krepko roko!
Vse tri: Kikiriki!!

- 2.) Vse tri: Saj gospodinja kliče nas
že koj o polnoči,
petelin naš pa nas budí
še-le, ko se daní.

Ena: Če je povsod
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Metla gospod,
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Da se svetlí
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Vse in bliščí,
Vse tri: Kikiriki!
Ena: Aj, to lahko
Drugi dve: Kikiriki!
Ena: Spi se sladko,
Drugi dve: Kikiriki!

- Ena : Da nas zbudé
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Pesmi glasne:
 Vse tri : Kikiriki!
- 3.) Vse : Prav rade klic na delo, trud
 poslušamo me tvoj,
 sꝑmo prezgodaj, prosimo,
 prezgodaj nam ne poj!
- Ena : Delo je to
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Kajpak težko;
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Dečle mlade,
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Vse pretrpé.
 Vse tri : Kikiriki!
 Ena : Kaj, če v obraz
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Solnce žge nas:
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Plača nam dá
 Drugi dve : Kikiriki!
 Ena : Moč in duha!
 Vse tri : Kikiriki!!

(Zagrinjalo pade.)

Živo. *mf*Sopr. 1.
2.

Pe - te-lin lju-bi,
Saj go-spo - di-nja

Alt.

mf

kras-ni naš, pe - te-lin je do-
kli - če nas, že koj o pol-no-

ma; ve - se - lja skače
či : pe - te - lin naš pa
f
je doma

mf
nam sr-ce, da spet i-ma-mo ga.
nas bu - di še - le, ko se da - ni.

p *p*[^]

Kliče ko - kot: ki-ki-ri - ki!
 Če je po-vsod: ki-ki-ri - ki!

p^v

hitro na pot; ki-ki-ri - ki!
 metla go - spod; ki-ki-ri - ki!

v

m f *m f*[^]

že se da - ni, ki-ki-ri - ki!
 da se svet - li, ki-ki-ri - ki!

m f^v

f[^]

že se svet - li. Ki-ki-ri - ki.
 vse in bli - šči. Ki-ki-ri - ki.

f^v

mf

Kvišku gla - ve, ki - ki-ri - ki!
Oj to lah - ko, ki - ki-ri - ki!

mf

de - lo v ro - ke, ki - ki-ri - ki!
spi se slad - ko, ki - ki-ri - ki!

su - či me - tlo, ki - ki-ri - ki!
da nas zbu - de, ki - ki-ri - ki!

f

skrepko ro - ko! ki - ki-ri - ki!
pes-mi glas - ne! ki - ki-ri - ki!

f

p *p* [^]

Kliče ko - kot: ki - ki - ri - ki!
 Če je po - vsod: ki - ki - ri - ki!

p ^v

[^]

hi - tro na pot; ki - ki - ri - ki!
 me - tla go - spod; ki - ki - ri - ki!

^v

mf *mf* [^]

že se da - ni, ki - ki - ri - ki!
 da se svet - tli, ki - ki - ri - ki!

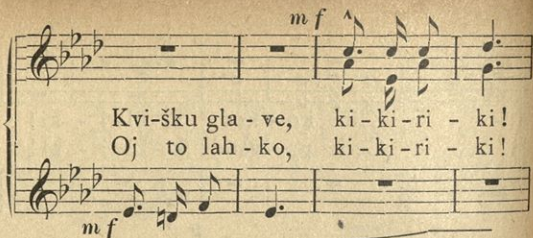
mf ^v

f *f* [^]

že se sve - tli. Ki - ki - ri - ki.
 vse in bli - šči. Ki - ki - ri - ki.

f ^v

m f

Kvi-šku gla - ve, ki - ki - ri - ki!
Oj to lah - ko, ki - ki - ri - ki!

m f

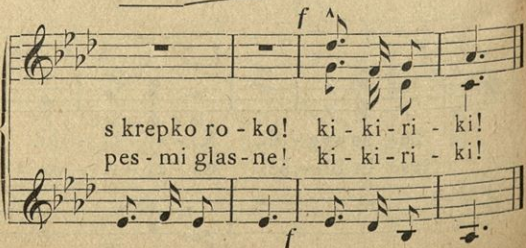

de - lo v ro - ke, ki - ki - ri - ki!
spi se slad - ko, ki - ki - ri - ki!

su - či me - tlo, ki - ki - ri - ki!
da nas zbu - de, ki - ki - ri - ki!

f

s krepko ro - ko! ki - ki - ri - ki!
pes - mi glas - ne! ki - ki - ri - ki!

f

Zbirka ljudskih iger.

1. snopič.

Vsebina: 1. **Pravica se je izkazala.** Burka v dveh dejanjih.

2. **Zamujeni vlak.** Šaloigra v petih prizorih.

3. **Lurška pastirica.** Igrokaz v petih dejanjih.

2. snopič.

Vsebina: 1. **Vedeževalka.** Gluma v enem dejanju.

2. **Kmet-Herod.** Burka v dveh dejanjih.

3. **Župan sardamski.** Veseloigra v treh dejanjih.

4. **Jeza nad petelinom in kes.** Veseloigra v dveh dejanjih.

Cena: mehko vezanemu snopiču **40 kr.**,
po pošti **45 kr.**

Za **društva**, ki vzamejo vsaj **5** izvodov skupaj, je cena **30 kr.**, po pošti toliko več, kolikor znaša poštšina.

Opomba: Prvega snopiča je samo nekaj malega še v zalogi.

Posamezni snopiči se dobivajo pri „Slovenski krščansko-socijalni zvezi“ in v „Katoliški Bukvarni“ v Ljubljani.

Naznanilo.

Vedno bolj se prepričujemo, da nam je potrebna v slovenščini knjiga, ki bi točno in jasno tolmačila, kaj je socijalizem, kako se je razvijal in kakšne smeri ima v naših dneh. Dr. KREK je od leta 1896. obdeloval ta vprašanja v „Dom in Svet-u“; ker je pa tvarina razkosana in je izprva izhajala na platnicah, ki so večinoma zavržene, ne more v ti obliki vstrezati svojemu namenu. Pisatelj je pripravljen urediti in izpopolniti svoj spis za samostojno izdajo, katero je prepustil „Slovenski krščansko-socijalni zvezi“ v Ljubljani.

Odbor krščansko-socijalne zveze naznanja torej, da prične prav kmalu izhajati

➤ *Socijalizem.* ➤

Spisal Dr. Krek.

Založila kršč. soc. zveza v Ljubljani

in sicer v snopičih po 15 kr. Vsak mesec izide vsaj po jeden snopič. Knjiga bo najmanj v jednom letu gotova. Ker pa mora imeti „Zveza“ zagotovljenih toliko kupcev, da se ji ne bo bati izgube, prosi svoje prijatelje in somišljenike, naj z nabiranjem naročnikov omogočijo to važno podjetje. Imena naročnikov naj pošljejo vsaj do konca meseca svečana Luk. Smolnikar-ju, stolnemu vikarju v Ljubljani.

Odbor slov. kršč. soc. zveze.

